GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ

№ 24. WARSZAWA, 15 GRUDNIA ROKU 1936. ROK XVIII.

Zakres działania władz administracji ogólnej.

(Dokończenie)

III. Resort Opieki Społecznej a administracja ogólna.

Tekst pierwotny art. 27 ust. 1, pkt. 4 oraz ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. poz. 86) posiadał brzmienie:

> Do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie sprawy . . administracji opieki społecznej i pośrednictwa pracy.
>
> Stosunek wojewody do spraw ubezpieczeń społecznych regulują osobne przepisy.

Obecnie tenże pkt. 4 w redakcji jednolitego tekstu z dnia 25 sierpnia 1936 r. (Dz. U. poz. 555), przy włączeniu oddzielnego uprzednio ust. 2, posiada brzmienie:

> Do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie sprawy . . . administracji opieki społecznej z wyjątkiem spraw przekazanych inspekcji pracy; stosunek wojewody do spraw ubezpieczeń społecznych i do Funduszu Pracy regulują osobne przepisy.

Na wstępie stwierdzić wypada, iż określenie „administracja opieki społecznej" posiadało w 1928 r. inne znaczenie, niż ma je obecnie. Wówczas resort nosił nazwę „pracy i opieki społecznej", skutkiem czego termin „administracja opieki społecznej" obejmował jeden tylko człon, wchodzący w zakres działania resortu pracy i opieki społecznej. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 12 lipca 1932 r. (Dz. U. poz. 597) uchyliło uprzednią nazwę ministra i ministerstwa, a więc w konsekwencji całego omawianego resortu, wprowadzając terminologię ministra i Ministerstwa Opieki Społecznej.

Jeśli się ponadto zważy, iż rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z dn. 21 czerwca 1932 r. (Dz. U. poz. 493) sprawy zdrowia publicznego zostały wyłączone z zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych i przekazane Ministrowi (Pracy i) Opieki Społecznej, dojdzie się do wniosku, że obecnie pod określenie „administracji opieki społecznej" podpadają zarówno sprawy opieki społecznej w ścisłym tego słowa znaczeniu, jak i sprawy dotyczące pracy oraz zdrowia publicznego.

Porównywając dalej obie redakcje art. 27 pkt. 4 rozporządzenia o organizacji władz administracji ogólnej konstatujemy, iż inspekcja pracy, działająca na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 14 lipca 1927 r. (Dz. U. poz. 590), została obecnie wyraźnie wymieniona jako organ administracji państwowej niepodlegający zespoleniu bezpośredniemu we władzach administracji ogólnej, kiedy pierwotny tekst dekretu organizacyjnego z 19 stycznia 1928 r. wyłączał inspekcję pracy z pod zespolenia tylko w formie pośredniej, mianowicie przez pominięcie w wyliczeniu działów zespolonych.

Wreszcie nowy tekst uwzględnia stan prawny, wytworzony przez rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 24 października 1934 r. o połączeniu Funduszu Bezrobocia z Funduszem Pracy (Dz. U. poz. 849).

Przejdziemy obecnie do rozpatrzenia poszczególnych aktów prawnych, wydanych od połowy 1935 r. po chwilę obecną, a dotyczących stosunków wojewódzkich i powiatowych władz administracji ogólnej do resortu opieki społecznej.

1. *Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1935 r. w sprawie przepisów sanitarnych dla hoteli, pokojów umeblowanych i pensjonatów (Dz. U. poz. 352)* zawiera m. in. przepisy następujące:

§ 9 (1). W zakładach . . . wolno zatrudniać tylko te osoby, które przedłożą świadectwo lekarza urzędowego . . . Ważność świadectwa powinna być stwierdzana przez lekarza urzędowego przynajmniej co 6 miesięcy.

§ 12 (3). W każdym zakładzie powinna znajdować się księga zażaleń o stronicach ponumerowanych i oparafowanych przez władzę nadzorczą.

§ 14 (2). Nadzór nad zakładami . . . należy do powiatowych władz administracji ogólnej.

Przytoczone przepisy nie wnoszą do omawianego zagadnienia nic nowego, potwierdzają one jedynie sam fakt sprawowania przez powiatowe władze administracji ogólnej funkcyj z ramienia resortu opieki społecznej, resortu oczywiście bezpośrednio zespolonego w tym zakresie w urzędach administracji ogólnej.

Wypada wspomnieć, że do chwili wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 21 czerwca 1932 r., o którym była mowa wyżej, nadzór nad hotelami, pokojami umeblowanymi i pensjonatami był sprawowany w imieniu administracji spraw wewnętrznych, obecnie wobec przekazania agend zdrowia Ministrowi Opieki Społecznej nadzór ten jest wykonywany z ramienia resortu opieki społecznej.

2. Ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr 32 str. 517 *okólnik Nr 42/35 Ministerstwa Opieki Społecznej z dnia 31 lipca 1935 r. w sprawie instrukcji do rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 30 listopada 1933 r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu*, określając szczegółowo odnośne prawa i obowiązki władz oraz zawierając wytyczne postępowania, wielokrotnie wspomina o powiatowych i wojewódzkich władzach administracji ogólnej. Nie sposób jednak przytaczać owych licznych wzmianek—tym więcej, że w stosunku do omawianego tematu nie wnoszą one nic istotnego, ujawniając jedynie pewien kompleks czynności, sprawowanych przez urzędy administracji ogólnej z ramienia zespolonego w tym zakresie resortu opieki społecznej.

3. *Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 26 września 1935 r. o utrzymaniu porządku i czystości w miejscach publicznych i niektórych miejscach prywatnych (Dz. U. poz. 476)* głosi w omawianej sprawie co następuje:

§ 5. (2) Powiatowa władza administracji ogólnej może wydać zakaz utrzymywania zwierząt gospodarczych w pewnych dzielnicach lub w poszczególnych nieruchomościach gmin miejskich i miejscowości . . . jeżeli uzna to za potrzebne ze względów zdrowotnych.

§ 7. Powiatowa władza administracji ogólnej może wydawać zarządzenia, zmierzające do odszczurzenia terenu i budynków w obrębie gmin miejskich i miejscowości . . . na koszt właścicieli odnośnych obiektów w sposób i w terminach przez tę władzę wskazanych.

§ 8. Nadzór nad wykonaniem rozporządzenia niniejszego należy do powiatowych władz administracji ogólnej.

§ 9. Gminy miast i miejscowości . . . obowiązane są . . . wydać szczegółowe przepisy sanitarno-porządkowe lub uzgodnić z postanowieniami tego rozporządzenia wydane już przez te gminy przepisy.

Do charakterystyki przytoczonych przepisów da się powiedzieć to samo, co wyżej w pkt. 1. Ponadto należy zwrócić uwagę na przepis § 9, dekoncentrujący pewne uprawnienia na gminy— i to nawet w zakresie normatywnym.

4. *Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 18 września 1935 r. o przepisach sanitarnych dla zakładów fryzjerskich i golarskich (Dz. U. poz. 483)* zawiera m. in. przepisy następujące:

§ 9. W zakładach fryzjerskich i golarskich wolno zatrudniać tylko te osoby, które przedłożą świadectwo lekarza urzędowego . . . Aktualność świadectwa powinna być stwierdzana przez lekarza urzędowego przynajmniej co 6 miesięcy.

§ 13. (1) Każdy z zakładów . . . przed otwarciem powinien być poddany szczegółowym oględzinom sanitarnym dla stwierdzenia, czy odpowiada przepisom rozporządzenia niniejszego.

(2) Nadzór nad zakładami . . . należy do powiatowych władz administracji ogólnej.

(3) Jeżeli zakład nie jest dostosowany do wymagań rozporządzenia niniejszego, władza nadzorcza może zarządać usunięcia usterek i braków.

Również w stosunku do przepisów tego rozporządzenia mają zastosowanie uwagi przytoczone wyżej w pkt. 1.

5. *Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 30 października 1935 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych o określaniu wartości naturaliów, wchodzących w skład zarobku pracowników rolnych (Dz. U. poz. 514)*, przepisuje m. in.:

§ 1. Wartość naturaliów, wchodzących w skład zarobku pracowników rolnych (art. 16 pkt. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym), ustala . . . wojewódzka władza administracji ogólnej . . . po wysłuchaniu opinii właściwych organizacji zawodowych pracowników i pracodawców rolnych.

§ 2. (2) Przeciętne ceny miejscowe ustala wojewódzka władza administracji ogólnej w jednakowej wysokości dla całego województwa.

Odpowiedź na pytanie, z ramienia jakiego resortu działają w tych przypadkach wojewódzkie władze administracji ogólnej, nie jest zbyt łatwa. Wzgląd formalny, mianowicie wydanie rozporządzenia przez Ministra Opieki Społecznej (w porozumieniu tylko z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych), wskazuje na resort opieki społecznej, natomiast zawartość przepisów odnosi się raczej do dziedziny rolnictwa.

Biorąc jednak pod uwagę cel tych norm, mianowicie okoliczność, że dokonywane przez wojewodów ustalenia służą za podstawę do obliczania wysokości ubezpieczenia, dojdzie się do wniosku, iż mamy tutaj do czynienia z funkcjami należącymi do dziedziny administracji opieki społecznej. Wynikałoby więc, że wojewodowie działają w tych sprawach z ramienia bezpośrednio zespolonego w tym zakresie resortu opieki społecznej.

Wypada jeszcze zauważyć, iż w związku z omawianym rozporządzeniem Minister Opieki Społecznej wydał dnia 30 października 1935 r. instrukcję w sprawie sposobu ustalania przeprzeciętnych zarobków pracowników rolnych, przedrukowaną w Dzienniku Urzędowym Min. Spraw Wewn. Nr 36 str. 583 i nast. Fakt ten potwierdza domniemanie, że chodzi tu o sprawy należące do administracji opieki społecznej.

Ponieważ wojewódzkie władze administracji ogólnej przed ustaleniem wartości naturaliów są zobowiązane wysłuchać opinii organizacyj zawodowych, przeto zachodzi tu przypadek pewnego ograniczenia swobód podejmowania decyzyj przez te władze, a co za tym idzie, pewne ścieśnienia zespolonego zakresu działania na rzecz czynnika społecznego.

6. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1936 r. o komisjach lekarskich dla funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. poz. 150)* postanawia w interesującej nas kwestii m. in. co następuje:

§ 2. Komisje lekarskie dla funkcjonariuszów państwowych są powołane do wydawania oceny . . .

§ 3. Ustanawia się następujące emerytalne komisje lekarskie dla funkcjonariuszów państwowych:

a) komisje lekarskie I instancji przy urzędach wojewódzkich (Komisariacie Rządu na m. st. Warszawę) . . .

b) komisje lekarskie II instancji przy urzędach wojewódzkich (Komisariacie Rządu na m. st. Warszawę) — jako odwoławcze od orzeczeń komisyj, wymienionych w pkt. a)

c) . . .

§ 4. (3) Wojewoda (Komisarz Rządu na m. st. Warszawę) nie może pozostawić bez uwzględnienia wniosku właściwej władzy o poddanie funkcjonariusza państwowego lub emeryta badaniu przez komisję lekarską.

§ 5. (1) Badanie przez komisję lekarską funkcjonariusza państwowego, pozostającego w służbie, zarządza ta władza służbowa, do której kompetencji należy przeniesienie funkcjonariusza w stan spoczynku; władza naczelna może upoważnić do tego podległe sobie bezpośrednio władze.

§ 6. (1) Skład komisyj lekarskich jest następujący:

a) komisyj wymienionych w § 3 pkt. a) i b): przewodniczący — lekarz rządowy, powołany przez Ministra Opieki Społecznej na wniosek właściwego wojewody (Komisarza Rządu na m. st. Warszawę), członkowie — dwaj lekarze, rządowi lub samorządowi, powołani przez wojewodę (Komisarza Rządu na m. st. Warszawę).

§ 15. (1) Nadzór nad komisjami lekarskimi wykonywa Minister Opieki Społecznej.

Przytoczone przepisy odbiegają znacznie od norm omówionych w poprzednich punktach. Przede wszystkim prawodawca zlecił wykonywanie pewnych funkcyj nie władzom administracji ogólnej jako takim, lecz autonomicznym komisjom, działającym przy tychże władzach i orzekającym we własnym imieniu, co oczywiście ma pewien wpływ na zagadnienie t. zw. zespolenia bezpośredniego, powodując w pewnej mierze jeśli nie bezpośrednie zwężenie zakresu samego zespolenia, to w każdym razie ograniczenie swobody podejmowania decyzyj przez władze administracji ogólnej.

Komisje te sprawują swe funkcje niewątpliwie z ramienia resortu opieki społecznej. Wskazuje na to zarówno skład komisyj i tryb powoływania ich członków (§ 6), jak i poruczenie ogólnego nadzoru nad komisjami lekarskimi Ministrowi Opieki Społecznej (§ 15).

Zasięg jednak działalności omawianych komisyj lekarskich znacznie wykracza poza ramy jednego resortu. W myśl bowiem przepisu § 5 badanie przez komisję zarządza ta władza służbowa, do której kompetencyj należy przeniesienie funkcjonariusza w stan spoczynku. Ponieważ funkcjonariuszy państwowych przenoszą w stan spoczynku władze naczelne poszczególnych resortów względnie władze bezpośrednio im podległe, przeto zasięg działalności

komisyj lekarskich rozciąga się na funkcjonariuszów państwowych wszystkich resortów.

Takie stwierdzenie posiada doniosłe znaczenie dla zagadnienia omawianego w niniejszym opracowaniu, gdyż ujawnia ono fakt scentralizowania w urzędach administracji ogólnej względnie przy tychże urzędach pewnych funkcyj na rzecz wszystkich gałęzi administracji państwowej, nie wyłączając działów administracji niezespolonych bezpośrednio we władzach administracji ogólnej.

Okoliczność, że komisje lekarskie działają autonomicznie i w swoim własnym imieniu, posiada znaczenie drugorzędne, gdyż omawiane komisje urzędują przy wojewódzkich władzach administracji ogólnej, będąc z nimi związane organicznie (inaczej np. ma się sprawa z wymienionymi w rozdziale II pkt. 4 urzędami rozjemczymi, których związek z władzami administracji ogólnej jest znacznie ważniejszy). Charakterystycznym w tym względzie jest przepis § 4 ust. 3, mówiący o wojewodzie, a nie o komisji lekarskiej.

W końcu wypada jeszcze zauważyć, iż orzeczenia komisyj lekarskich posiadają specjalne znaczenie dla władz skarbowych, gdyż orzeczenia te służą m. in. za podstawę do obliczania przez władze skarbowe wysokości uposażenia emerytalnego oraz do wystawiania dekretów emerytalnych dla poszczególnych funkcjonariuszów państwowych.

7. *Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 25 lutego 1936 r. o przymusowym szczepieniu ochronnym przeciw błonicy-dyfterii (Dz. U. poz. 183)* głosi:

§ 1 (1) Wprowadza się obowiązek szczepienia ochronnego przeciw błonicy (dyfterii), którego przeprowadzenie zarządza wojewódzka władza administracji ogólnej.

§ 3. Jeżeli stan zdrowia dziecka nie pozwala na dokonanie szczepienia w terminie wyznaczonym przez wojewódzką władzę administracji ogólnej, lekarz wykonywający szczepienie, może je odroczyć na inny termin.

§ 5. (1) Zarządy gmin, na których obszarze zostanie zarządzone przeprowadzenie szczepień (§ 1), obowiązani są przesłać wojewódzkiej władzy administracji ogólnej . . . imienne spisy dzieci do lat 10 włącznie . . .

Rozporządzenie, wprowadzając przymusowe szczepienie ochronne przeciw błonicy, zwiększa tym samym zakres działania wojewódzkich władz administracji ogólnej w dziedzinie bezpośrednio zespolonego resortu opieki społecznej.

Przepis § 3 przyznaje lekarzowi wykonywającemu szczepienie prawo odraczania terminu szczepienia w poszczególnych przypadkach. Ponieważ ani samo rozporządzenie, ani ustawa z dnia 21 lutego 1935 r. o zapobieganiu chorobom zakaźnym i ich zwalczaniu, na podstawie której to rozporządzenie zostało wydane, bliżej nie określiły, jacy lekarze są powołani do wykonywania szczepienia, należy przeto w drodze analogii z innymi przepisami przyjąć, iż chodzi tu zarówno o lekarzy państwowych (powiatowych), jak i samorządowych oraz nawet lekarzy prywatnych, jeżeli zostali przez kompetentne władze do takiej akcji powołani.

Wszyscy oni działają oczywiście w imieniu względnie z ramienia właściwej władzy administracji ogólnej.

8. *Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 17 marca 1936 r. o pielęgniarstwie (Dz. U. poz 229)* zawiera w interesującej nas kwestii m. in. przepisy następujące:

§ 3. (1) Rejestrację pielęgniarek przeprowadza właściwa dla miejsca zamieszkania pielęgniarki wojewódzka władza administracji ogólnej.

(4) Wojewódzka władza administracji ogólnej wydaje pielęgniarkom zaświadczenie o uprawnieniu do wykonywania praktyki pielęgniarskiej.

§ 4. (1) Badanie pielęgniarki . . . zarządza wojewoda na umotywowany wniosek lekarza rządowego.

(2) O stanie zdrowia pielęgniarki orzeka powoływana przez wojewodę komisja lekarska.

(3) Komisja lekarska składa się z 3-ch członków . . .

(4) Komisja lekarska może przed wydaniem orzeczenia skierować pielęgniarkę do wyznaczonego przez siebie zakładu leczniczego dla przeprowadzenia badań

(6) Na podstawie orzeczenia komisji lekarskie wojewoda wydaje decyzję.

§ 12. (1) Komisje do egzaminów pielęgniarskich . . . w składzie 1 lekarza i 2-ch pielęgniarek wyznacza Minister Opieki Społecznej.

(4) Podania o dopuszczenie do egzaminu należy składać w urzędzie wojewódzkim . . .

(6) . . . O miejscu egzaminu i jego ścisłym terminie pielęgniarki będą powiadamiane indywidualnie przez właściwy urząd wojewódzki . . .

§ 14 (3) Kierowniczki kursów . . . winny zawiadomić wojewódzką władzę administracji ogólnej o miejscu i terminie rozpoczęcia kursu.

Jeśli się zważy, że wspomniane w § 12 komisje do egzaminów pielęgniarskich działają w myśl art. 20 ustawy z dnia 21 lutego 1935 r. o pielęgniarstwie (Dz. U. poz. 199) przy urzędach wojewódzkich, — dojdzie się do stwierdzenia, iż w sprawach pielęgniarskich sprawują określone funkcje trzy organa administracji opieki społecznej, a mianowicie: 1) wojewódzkie władze administracji ogólnej, 2) komisje lekarskie dla badania pielęgniarek oraz 3) komisje

egzaminacyjne. Poza tym w § 4 ust. 1 mowa jest jeszcze o lekarzu rządowym, stawiającym wniosek o zarządzenie zbadania pielęgniarki; takim lekarzem będzie bądź lekarz urzędu wojewódzkiego, bądź lekarz powiatowy.

Niezależnie od tego, czy rozporządzenie mówi o „wojewodzie", „wojewódzkiej władzy administracji ogólnej", czy o „urzędzie wojewódzkim" — bo rozporządzenie używa wszystkich trzech określeń — wypada stwierdzić, że chodzi tu bez żadnej wątpliwości o działalność sprawowaną przez te władze z ramienia jednego i tego samego resortu, mianowicie resortu opieki społecznej — i to w zakresie bezpośrednio zespolonym. To samo dotyczy czynności wspomnianych wyżej „lekarzy rządowych".

Rozporządzenie obok ogólnych organów administracji opieki społecznej przewiduje jeszcze istnienie dwóch organów specjalnych, mianowicie komisyj lekarskich oraz komisyj egzaminacyjnych, przy czym przewidziana jest możliwość zwracania się do zakładów leczniczych, a więc instytucyj należących przeważnie do związków samorządu terytorialnego lub osób prywatnych.

Jakkolwiek działalność wspomnianych komisyj pozostaje również w obrębie resortu opieki społecznej, jednak zagadnienie zespolenia bezpośredniego przedstawia się tutaj nieco inaczej. Komisje działają autonomicznie, przesądzając we własnym imieniu pewne kwestie incydentalne. Chociaż wydawanie niektórych decyzyj zastrzeżone zostało wojewodom (§ 3 ust. 6), stwierdzić wypada, iż swoboda podejmowania tych decyzyj została ograniczona przez sam fakt opierania ich na orzeczeniach komisyj.

9. *Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 22 maja 1936 r. w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów oraz Ministrami Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej w sprawie wykonania dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 stycznia 1936 r. o zaopatrzeniu osób szczególnie zasłużonych w walkach o niepodległość Państwa Polskiego (Dz U. poz. 305)* przepisuje m. in.:

§ 4. (2) W przypadku . . . dowód choroby umysłowej uprawnionego do zaopatrzenia stanowi orzeczenie lekarza urzędowego, faktyczne zaś sprawowanie opieki nad umysłowo chorym, uprawnionym do otrzymywania zaopatrzenia, stwierdza właściwa według miejsca zamieszkania uprawnionego powiatowa władza administracji ogólnej.

§ 7. (2) W tym przypadku ubiegający się o zaopatrzenie, celem stwierdzenia utraty co najmniej 50% zdolności do pracy zarobkowej, zostaje poddany badaniu przez komisję lekarską II instancji dla funkcjonariuszów państwowych. Badanie to zarządza wojewódzka władza administracji ogólnej . . .

(3) Orzeczenie komisji lekarskiej jest ostateczne . . .

§ 11. (3) Orzeczenia w sprawach przyjmowania na koszt Skarbu Państwa do zakładów opiekuńczych lub zakładów dla umysłowo chorych wydaje właściwa . . . wojewódzka władza administracji ogólnej . . . Odwołania od powyższych orzeczeń rozstrzyga ostatecznie Minister Opieki Społecznej.

Ponieważ przytoczone przepisy wspominają bądź o lekarzach powiatowych, bądź o komisjach lekarskich dla funkcjonariuszów państwowych, a więc organach omawianych już niejednokrotnie, w szczególności wyżej w pkt. 6, przeto ograniczamy się tu tylko do zacytowania odnośnych postanowień.

O innych przepisach tego rozporządzenia będzie jeszcze mowa niżej w związku z rozpatrywaniem stosunku administracji ogólnej do resortu skarbowego.

10. *Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 9 maja 1936 r. o zakładach kąpielowych (Dz. U. poz. 327)* głosi w § 20:

(1) Nadzór nad zakładami . . . oraz nad stanem zdrowotnym osób, zatrudnionych w tych zakładach, należy do powiatowej władzy administracji ogólnej.

(2) Jeżeli zakład nie jest dostosowany do wymagań rozporządzenia niniejszego, władza nadzorcza może zażądać usunięcia usterek i braków w terminie przez nią określonym, a po bezskutecznym upływie tego terminu — zakład zamknąć . . . Jeżeli usterki mogą przyczynić się do zachorowań . . . władza nadzorcza może zakład niezwłocznie zamknąć do czasu usunięcia tych usterek i braków

Przytoczone przepisy nie wnoszą do omawianego zagadnienia nic nowego, potwierdzają one jedynie sam fakt sprawowania przez powiatowe władze administracji ogólnej funkcyj z ramienia bezpośrednio zespolonego w tym zakresie resortu opieki społecznej.

Trzeba jednak wspomnieć, że do chwili wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 r. o przekazaniu zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawach zdrowia publicznego Ministrowi (Pracy i) Opieki Społecznej (Dz. U. poz. 493) nadzór nad zakładami kąpielowymi był sprawowany przez władze administracji ogólnej w imieniu resortu spraw wewnętrznych, obecnie zaś jest on sprawowany w zakresie administracji opieki społecznej.

IV. Resort Komunikacji a administracja ogólna.

Art. 27 pkt. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r.

o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. poz. 86) posiadał pierwotnie brzmienie następujące:

Do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie sprawy . . . administracji robót publicznych, z wyjątkiem spraw, przekazanych dyrekcjom dróg wodnych. Dla wykonywania specjalnych robót i ich administracji Minister Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może tworzyć organa techniczno-budowlane, niezespolone z władzami administracji ogólnej.

Jak wiadomo, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. (Dz. U. poz. 479) zniosło urząd Ministra Robót Publicznych i podzieliło zadania tego urzędu pomiędzy inne resorty. W szczególności do zakresu działania Ministra Komunikacji przekazane zostały sprawy dróg lądowych i wodnych, załatwiane w instancji powiatowej i wojewódzkiej przez władze administracji ogólnej. W ten sposób niezespolony uprzednio resort komunikacji, jako częściowy spadkobierca po zniesionym resorcie robót publicznych, stał się siłą rzeczy resortem zespolonym w tym zakresie we władzach administracji ogólnej.

Ten zmieniony stan prawny znalazł swoje odbicie w ogłoszonym w 1936 r. (Dz. U. poz. 555) jednolitym tekście rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r., którego art. 27 pkt. 5 posiada obecnie brzmienie:

Do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie sprawy . . . administracji komunikacji z wyjątkiem kolejnictwa; stosunek wojewody do spraw lotnictwa cywilnego regulują osobne przepisy.

Ponieważ zagadnienie zespolenia agend administracji drogowej w związku ze zmianami kompetencyjnymi resortów zostało już w zasadzie omówione w pracy poprzedniej (rozdz. VII str. 203 i nast. wydania książkowego), przeto przejdziemy bezpośrednio do rozpatrzenia aktów prawnych, wydanych od połowy 1935 r. po chwilę obecną, a dotyczących stosunku resortu komunikacji do administracji ogólnej, przy czym w przypadkach, gdzie to będzie wskazane, sięgać będziemy do norm prawnych wydanych w latach poprzednich.

1. *Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 1 lipca 1935 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 30 października 1933 r. o patentach żeglarskich, wydanego co do §§ 1, 2 i 3 w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych (Dz. U. 349)* nadało ust. 2 § 4 powołanego rozporządzenia brzmienie następujące:

Za czynności związane ze stwierdzeniem kwalifikacyj, potrzebnych do wykonywania zawodu żeglarskiego, pobiera się taksę egzaminacyjną . . . Taksa egzaminacyjna . . . powinna być wpłacona gotówką do Kasy Skarbowej na rachunek Ministerstwa Komunikacji. Wojewódzka władza administracji ogólnej może zezwolić na uiszczenie taksy egzaminacyjnej ratami, a w przypadkach stwierdzonego ubóstwa ubiegającego się o patent żeglarski, zwolnić go zupełnie od uiszczenia tej taksy.

Zważywszy, że rozporządzenie zostało wydane przez Ministra Komunikacji oraz że taksy egzaminacyjne należy w myśl § 4 ust. 2 wpłacać na rachunek Ministerstwa Komunikacji, nie można mieć żadnych wątpliwości, iż wojewódzkie władze administracji ogólnej działają w tego rodzaju sprawach z ramienia resortu komunikacji, bezpośrednio zespolonego w tym zakresie w urzędach wojewódzkich.

2. *Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 21 lipca 1935 r. o spuście drzewa luzem na wodach publicznych śródlądowych (Dz. U. poz. 394)* zawiera w interesującej nas kwestii m. in. przepisy następujące:

§ 3. (1) Pozwolenie na spust wydaje wojewódzka władza administracji ogólnej, której podlega państwowy zarząd wodny, sprawujący bezpośredni zarząd wód, na których spust ma być rozpoczęty.

(2) Jeżeli spust ma być dokonywany na wodach, na których bezpośredni zarząd sprawują państwowe zarządy wodne, podległe dwóm lub kilku wojewódzkim władzom administracji ogólnej, wówczas pozwolenie na spust wydaje wojewódzka władza administracji ogólnej, określona w ust. 1, w porozumieniu z innymi interesowanymi wojewódzkimi władzami administracji ogólnej.

(3) Wojewódzka władza administracji ogólnej, uprawniona do wydawania pozwoleń na spust, może upoważnić do wydawania tych pozwoleń podległe sobie państwowe zarządy wodne.

§ 9. (1) ..Urządzenia pomocnicze i zabezpieczające powinny być wzniesione według projektów technicznych, zatwierdzonych przez władzę, która wydała pozwolenie...

§ 13. Właściciele zakładów wodnych, znajdujących się na odcinku wody, na którym spust drzewa jest dozwolony, powinni... przepuszczać drzewo na warunkach wymienionych w księdze wodnej lub ustalonych dodatkowo przez właściwą władzę wodną.

§ 15. Władza, która wydała pozwolenie na spust, może je cofnąć... W tym przypadku władza zarządza natychmiastowe wstrzymanie dalszego spustu i wydobycie drzewa z wody...

§ 16. Wojewódzkie władze administracji ogólnej mogą w razie potrzeby wydać na podstawie niniejszego rozporządzenia szczegółowe przepisy odnośnie do spustu drzewa na poszczególnych drogach wodnych lub ich odcinkach.

Jak wiadomo z pracy poprzedniej (rozdz. VII str. 205), rozporządzeniem Ministra Komunikacji z dnia 21 marca 1933 r. (Dz. U. poz. 135)

zostały zniesione odrębne dyrekcje dróg wodnych, pozostające uprzednio poza obrębem zespolenia, w miejsce których utworzono przy niektórych urzędach wojewódzkich wydziały (oddziały) dróg wodnych, skutkiem czego nastąpiło zespolenie tych agend w wojewódzkich władzach administracji ogólnej. W oparciu o taki stan rzeczy Minister Komunikacji w rozporządzeniu z dnia 21 lipca 1935 r. poruczył wydawanie pozwoleń na spust drzewa na wodach śródlądowych (§ 3) oraz inne jeszcze funkcje (§§ 9, 15 i 16) wojewódzkim władzom administracji ogólnej jako organom jemu w tym zakresie podległym.

Nieco inaczej przedstawia się sprawa w odniesieniu do państwowych zarządów wodnych. Aby tę kwestię wyjaśnić, trzeba cofnąć się wstecz i sięgnąć do rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 3 stycznia 1933 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o organizacji zarządu dróg wodnych (Mon. Pol. Nr 80, poz. 103 i Dz. Urz. M. S. Wewn. Nr 5, str. 153).

Rozporządzenie to, powołując do życia państwowe zarządy wodne, zleciło im zarazem bezpośredni zarząd nad śródlądowymi drogami wodnymi tudzież wykonywanie robót technicznych na tych wodach w granicach spraw, przekazanych do zakresu działania Ministra Komunikacji. Zarządy wodne zostały ustanowione dla określonych odcinków rzek niezależnie od podziału administracyjnego Państwa na gminy i powiaty, a nawet województwa. Ze względu na tę okoliczność oraz z uwagi na przeważające zadania techniczne państwowe zarządy wodne nie zostały zespolone z powiatowymi władzami administracji ogólnej, stanowiąc samodzielne komórki organizacyjne o charakterze techniczno-wykonawczym.

Tym niemniej państwowe zarządy wodne poddane zostały przez rozporządzenia z dnia 3 stycznia 1933 r. pod nadzór wojewodów. Trzeba tutaj nadmienić, iż nie wszyscy wojewodowie zostali powołani do sprawowania nadzoru nad omawianymi zarządami wodnymi, lecz tylko ci (ośmiu) spośród nich, którzy zostali wymienieni w § 4 cytowanego rozporządzenia. Tenże § 4 określił zarazem, które zarządy wodne podlegają odnośnemu terytorialnie właściwemu wojewodzie.

W rezultacie więc mamy zespolone w urzędach wojewódzkich wydziały (wzgl. oddziały) dróg wodnych oraz niezespolone w instancji powiatowej państwowe zarządy wodne.

Powracając obecnie do rozporządzenia z dnia 21 lipca 1935 r., należy przede wszystkim zwrócić uwagę na przepis zawarty w § 3 ust. 3, upoważniający wojewódzkie władze administracji ogólnej do przelania uprawnień w zakresie wydawania pozwoleń na spust drzewa na państwowe zarządy wodne. Taka dekoncentracja uprawnień, odciążając w tym względzie urzędy wojewódzkie i przerzucając część funkcyj na organa niezespolone, zmniejszałaby zarazem w pewnej mierze zespolony zakres działania władz administracji ogólnej. W tym przypadku jednak, biorąc rzecz najogólniej, sama zasada zespolenia nie doznaje uszczerbku, zarządy wodne bowiem podlegają w zupełności odnośnym wojewodom, działającym w tych sprawach z ramienia zespolonego resortu komunikacji.

W oparciu o przepisy rozporządzenia z dnia 3 stycznia 1933 r. staje się zrozumiałą klauzula kompetencyjna § 3 ust. 2 rozporządzenia z dnia 21 lipca 1935 r., normująca zagadnienie właściwości w przypadku, gdy odnośne zarządy wodne podlegałyby terytorialnie dwóm lub kilku wojewódzkim władzom administracji ogólnej.

3. *Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 4 maja 1936 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Robót Publicznych z dnia 30 grudnia 1922 r. w przedmiocie sadzenia i utrzymywania drzew przydrożnych na drogach publicznych (Dz. U. poz. 302),* nadało § 7 cytowanego rozporządzenia z dnia 30 grudnia 1922 r. brzmienie następujące:

> Zarządy drogowe mają prawo we własnym zakresie działania zarządzić usunięcie tylko pojedyńczych drzew uschłych, uszkodzonych lub grożących bezpieczeństwu komunikacji drogowej.
>
> Usuwanie całych grup (alei) drzew przydrożnych może nastąpić tylko za zezwoleniem Ministerstwa Komunikacji co do dróg państwowych i wojewódzkich, a wojewody co do dróg powiatowych i gminnych.

Aby się należycie zorientować, czym są wymienione w przytoczonym przepisie zarządy drogowe, będzie trzeba — jak to uczyniliśmy w punkcie poprzednim — cofnąć się nieco wstecz i sięgnąć do norm poprzednio w tej materii wydanych.

Tak ustawa z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1921 r. poz. 32), jak i ustawa z dnia 7 października 1921 r. o przepisach porządkowych na drogach publicznych (Dz. U. poz. 656) stanęły na stanowisku,

iż wykonywanie administracji drogowej w terenie należy zasadniczo do zadań związków samorządu terytorialnego, od gminy począwszy, a skończywszy na wojewódzkich związkach samorządowych.

Zgodnie z takim założeniem wspomnianych ustaw, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 lipca 1928 r. w sprawie przekazania czynności b. Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie w zakresie administracji drogowej innym organom oraz poruczenia administracji dróg państwowych samorządom na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego (Dz. U poz. 649) oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 września 1929 r. w sprawie administracji drogowej na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wileńskiego, poleskiego, nowogródzkiego i wołyńskiego (Dz. U. poz. 544) — postanowiono, iż administracja techniczna i ekonomiczna dróg państwowych, wojewódzkich i powiatowych oraz nadzór nad gospodarką drogową na drogach gminnych będzie sprawowany przez utworzony na podstawie uchwały powiatowego związku samorządowego jeden zarząd drogowy z urzędnikiem państwowym jako kierownikiem, wyznaczonym przez Ministra Robót Publicznych (którego agendy przejął następnie w tym względzie Minister Komunikacji).

Przepisy tych rozporządzeń zostały później rozwinięte przez dwie instrukcje, wydane jeszcze przez Ministra Robót Publicznych, mianowicie przez instrukcję z dnia 11 sierpnia 1928 r. (Mon. Pol. Nr 202, poz. 453) oraz z dnia 9 listopada 1929 r. (Mon. Pol. Nr 298, poz. 701), które stwierdziły, iż: 1) zarząd drogowy jest organem wydziału powiatowego w dziedzinie administracji drogowej na obszarze powiatu samorządowego, 2) kierownik zarzadu drogowego podlega służbowo wydziałowi powiatowemu, personalnie zaś właściwej władzy państwowej (wojewodzie, ministrowi), 3) nadzór nad całą gospodarką drogową powiatowego związku samorządowego sprawuje właściwy wojewoda.

W płaszczyźnie omówionych wyżej norm organizacyjnych staje się zrozumiałym przytoczony przepis rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 4 maja 1936 r. w sprawie sadzenia i utrzymywania drzew przydrożnych. Przepis ten nie wnosi do sprawy zasadniczo nic nowego, uzupełnia jedynie § 7 rozporządzenia z dnia 30 grudnia 1922 r. (Dz. U. z 1923 r. poz. 51) w tym kierunku, iż przyznaje wojewodom prawo zezwalania na usuwanie całych grup drzew przydrożnych znajdujących się przy drogach powiatowych i gminnych. Ponieważ wojewodowie takiego uprawnienia poprzednio nie posiadali, przeto rozporządzenie z dnia 4 maja 1936 r. rozszerzyło na tym odcinku zakres działania wojewodów, sprawowany z ramienia resortu komunikacji.

4. *Rozporządzenie Ministrów: Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z dnia 22 maja 1936 r. o używaniu rowerów na drogach publicznych (Dz. U. poz 312)* przepisuje m. in:

§ 1 (3) Rejestracja roweru następuje przy wykupieniu przez posiadacza roweru w zarządzie gminy miejskiej lub wiejskiej, właściwym ze względu na jego miejsce zamieszkania, tabliczki rowerowej

§ 2 (2) Kształt, barwę i wymiary tabliczek rowerowych oraz treść napisu na nich ustala na każdy okres rejestracyjny Ministerstwo Komunikacji. Tabliczek rowerowych dostarczają zarządom gmin wojewódzkie władze administracji ogólnej za pośrednictwem powiatowych władz administracji ogólnej.

§ 3. (1) Wykupujący tabliczkę rowerową . . . . uiszcza zarządowi gminy opłatę . . .

(4) Kwoty, przypadające . . . Państwowemu Funduszowi Drogowemu, powinny zarządy gmin wpłacać... do Pocztowej Kasy Oszczędności na konto Państwowego Funduszu Drogowego właściwego urzędu wojewódzkiego, a w mieście st. Warszawie—Komisariatu Rządu na m. st. Warszawę.

Przytoczone przepisy świadczą o tym, że nie tylko wojewódzkie i powiatowe władze administracji ogólnej, ale nawet gminy zostały wciągnięte do działalności na rzecz zespolonego bezpośrednio w tym zakresie resortu komunikacji. Wspominaliśmy już o tym ogólnie wyżej w pkt. 3, mówiąc o zasadniczych założeniach ustawy o budowie i utrzymaniu dróg publicznych oraz ustawy o przepisach porządkowych na drogach publicznych.

5. *Rozporządzenie Ministra Komunikacji i Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z dnia 20 października 1936 r. w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 15 stycznia 1933 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. poz. 596)*, wprowadzając nowy system znakowania pojazdów mechanicznych, stwierdza w § 19 ust. 8 (w nowym brzmieniu), że szczegółowe warunki, jakim mają odpowiadać tablice rejestracyjne oraz ich koszt ustala Minister Komunikacji. Tym samym rozporządzenie potwierdza raz jeszcze, że czynności wykonywane w tych sprawach przez władze administracji ogólnej są sprawowane z ramienia bezpośrednio zespolonego resortu komunikacji.

V. Resort Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego a administracja ogólna.

Tekst pierwotny art. 27 pkt. 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej posiadał brzmienie:

Do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie sprawy . . . administracji, spraw wyznaniowych oraz spraw sztuki i kultury (ochrona zabytków i t. d.).

Obecnie tenże pkt. 6 w redakcji jednolitego tekstu z dnia 25 sierpnia 1936 r. brzmi:

Do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie sprawy . . . administracji wyznań religijnych i oświecenia publicznego w zakresie spraw wyznaniowych oraz spraw sztuki i kultury (ochrona zabytków, ochrona przyrody i t. d.).

Oba teksty w treści swej wykazują małe różnice: uwzględniony został jedynie fakt wydania ustawy z dnia 10 marca 1934 r. o ochronie przyrody (Dz. U. poz. 274).

O ile chodzi o przepisy szczególne wydane na przestrzeni ostatniego roku, a dotyczące stosunku resortu wyznań religijnych i oświecenia publicznego do władz administracji ogólnej, to dadzą się wymienić zaledwie trzy akty ustawodawcze. Przejdziemy do ich rozpatrzenia.

1. *Ustawa z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 240)* zawiera w interesującej nas kwestii m. in. postanowienia następujące:

Art. 6. (1) Mufti jest wybierany przez Wszechpolski Kongres Elekcyjny Muzułmański spośród kandydatów, przedstawionych przez Najwyższe Kolegium Muzułmańskie. Listę tych kandydatów układa Najwyższe Kolegium Muzułmańskie po uprzednim upewnieniu się, że Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przeciw ich wyborowi nie podnosi sprzeciwu. W tym celu przedstawia się . . . za pośrednictwem Wojewody Wileńskiego . . . spis kandydatów, obejmujący co najmniej dwa nazwiska.

Art. 7. . . . Daty i terminy czynności przygotowawczych ustala w porozumieniu z Wojewodą Wileńskim Najwyższe Kolegium Muzułmańskie.

Art. 8. (1) Po ukończeniu wyborów zostaje spisany protokół . . .

(3) Jeden egzemplarz . . . drugi egzemplarz zastępca Muftiego przedstawia wraz z aktami wyborczymi Wojewodzie Wileńskiemu, który przedkłada je ze swą opinią Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 11. Członkowie Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego i ich zastępcy składają przed objęciem urzędu na ręce właściwego wojewody lub jego zastępcy przysięgę . . .

Art. 15. Odpisy protokółów z posiedzeń Wszechpolskiego Kongresu Muzułmańskiego przesyła Najwyższe Kolegium Muzułmańskie za pośrednictwem Wojewody Wileńskiego Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do wiadomości.

Art. 18. . Imam i Muezzin są wybierani przez ogólne zebranie członków danej gminy wyznaniowej spośród kandydatów, co do których zawczasu upewnił się Mufti, że właściwy wojewoda przeciw ich wyborowi nie podnosi sprzeciwu . . . Od decyzji wojewody przysługuje Muftiemu w ciągu dni 7 prawo wniesienia odwołania do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który rozstrzyga ostatecznie.

Art. 19. Imamowie i Muezzini składają przed przed objęciem stanowiska na ręce właściwego starosty lub jego zastępcy przysięgę . . .

Art. 20. (1) W razie szkodliwej dla Państwa działalności Imama lub Muezzina może właściwy wojewoda zażądać od Muftiego wydania zarządzeń zapobiegawczych lub usunięcia danej osoby z zajmowanego stanowiska . . .

(2) Przeciw żądaniu wojewody przysługuje Muftiemu prawo wniesienia odwołania do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego . . .

Art 21. O terminie ogólnego zebrania członków muzułmańskiej gminy wyznaniowej Imam lub jego zastępca zawiadamia właściwą powiatową władzę administracji ogólnej .

Art. 30. Władze państwowe udzielają pomocy władzom i urzędom Muzułmańskiego Związku Religijnego przy wykonywaniu ich zarządzeń . . .

Art. 31. (2 W zakresie prowadzenia ksiąg stanu cywilnego podlegają Imamowie przepisom prawnym powszechnie obowiązującym oraz nadzorowi władz administracji ogólnej.

(3) W razie ujawnionych uchybień w prowadzeniu ksiąg stanu cywilnego, właściwemu wojewodzie służy prawo udzielania Imamom upomnień oraz pozbawiania ich, po uprzednim zasięgnięciu opinii Muftiego, funkcyj urzędników stanu cywilnego . . .

Art. 37. Pozbycie, obciążenie, zamiana lub zmiana przeznaczenia nieruchomego majątku wymaga zgody wojewody, właściwego ze względu na położenie majątku.

Art. 48. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z interesowanymi ministrami, a w zakresie spraw aktów stanu cywilnego — Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Opierając się na klauzuli wykonawczej art. 48, należy rozróżnić dwojaką działalność władz administracji ogólnej, mianowicie: 1) sprawowaną z ramienia resortu wyznań religijnych i oświecenia publicznego oraz 2) sprawowaną w zakresie administracji spraw wewnętrznych. Wykonywanie nadzoru nad imamami w odniesieniu do sprawowanych przez nich funkcyj urzędników stanu cywilnego zostało wyraźnie zakwalifikowane jako należące do administracji spraw wewnętrznych. Wszelkie natomiast inne czynności władz administracji ogólnej, z tej ustawy wynikające, uznane zostały w zasadzie jako na

leżące do zakresu administracji wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Art. 20 ust. 2 określa, jakie środki przysługują wojewodom na wypadek, gdyby duchowni wyznania muzułmańskiego rozwijali działalność szkodliwą dla Państwa. Ponieważ chodzi tu o dziedzinę bezpieczeństwa publicznego, przeto wydawało by się, że sprawy tego rodzaju należą do zakresu administracji spraw wewnętrznych. Postanowienie jednak art. 20 ust. 2 rozstrzygnęło to zagadnienie pozytywnie na rzecz resortu, do którego należy piecza nad wyznaniami religijnymi w Państwie.

Bez wątpienia ustawa nakłada na władze administracji ogólnej, zarówno wojewódzkie jak i powiatowe, nowe obowiązki, które w tym stopniu poprzednio na nich nie ciążyły lub nie były prawnie określone. Skutkiem tego mamy tu do czynienia z wzrostem zadań administracji ogólnej w ogóle, a także z rozszerzeniem podstawy zespolenia bezpośredniego w odniesieniu do resortu wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

2. *Ustawa z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 241)* zawiera postanowienia analogiczne jak ustawa omówiona w punkcie poprzednim, ogólna przeto charakterystyka wyżej przytoczona ma w całej pełni zastosowanie również do przepisów ustawy o stosunku Państwa do Karaimskiego Związku Religijnego.

3. Natomiast *dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 25 listopada 1936 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 613)* nieco inaczej ujmuje niektóre kwestie nas tu interesujące. Z tego względu przytoczymy najpierw ważniejsze wyjątki z tego dekretu, a następnie przejdziemy do ich oświetlenia z punktu widzenia naszego zagadnienia.

Art. 6. Władze państwowe udzielają swej pomocy do wykonania zgodnych z prawem postanowień i wyroków właściwych władz kościelnych...

Art. 10. (4) Do ważności pozbycia, obciążenia lub zmiany przeznaczenia majątku kościelnego wymagana jest zgoda wojewody właściwego ze względu na miejsce położenia danego majątku.

Art. 12. (2) Przepisy, dotyczące wymiaru, zatwierdzenia i poboru składek, właściwości władz i toku instancyj oraz przymusowego ściągania ustala rozporządzenie Ministrów Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Spraw Wewnętrznych i Skarbu.

(3) Budżety roczne dochodów i wydatków w parafiach i filiałach, o ile korzystają ze składek posiłkowych, podlegają zatwierdzeniu właściwego wojewody... w trybie i na zasadach, które ustala rozporządzenie Ministrów Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Spraw Wewnętrznych.

Art. 25. (1) O dokonanym wyborze proboszczów oraz księży diakonów i adiunktów Konsystorz zawiadamia właściwego wojewodę celem upewnienia się, czy nie zachodzą przeciw nim zastrzeżenia natury politycznej.

(3) Od decyzji wojewody przysługuje Konsystorzowi w ciągu czternastu dni prawo odwołania do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego...

Art. 33. (1) W razie szkodliwej dla Państwa działalności duchownego lub członka jakiegokolwiek organu Kościoła Ewangelicko-Augburskiego może właściwy wojewoda zwrócić się do Konsystorza, z podaniem motywów, o wydanie odpowiednich zarządzeń lub o usunięcie danej osoby od sprawowania urzędu kościelnego lub funkcyj.

(2) Przeciw żądaniu wojewody Konsystorz może... wnieść odwołanie do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego...

Art. 36. Do czasu jednolitego uregulowania prowadzenia akt stanu cywilnego w całym Państwie, duchowni zajmujący stanowiska proboszczów, prowadzą księgi stanu cywilnego (metrykalne) stosownie do obowiązujących przepisów państwowych i w granicach przez nie ustalonych. W tym zakresie proboszczowie podlegają nadzorowi i zarządzeniom właściwych władz państwowych.

Art. 44. Wykonanie dekretu niniejszego porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

W przytoczonych przepisach wykonanie dekretu poruczone zostało, inaczej niż w obu ustawach poprzednio omówionych, wyłącznie Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — w porozumieniu tylko z innymi ministrami (art. 44). Nasuwa się przeto pytanie, czy ustawodawca sprawę przeprowadzenia aktów stanu cywilnego przez duchownych Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego i sprawowania nad nimi w tym względzie nadzoru przez władze administracji ogólnej uważał za zagadnienia należące do zakresu administracji wyznań religijnych i oświecenia publicznego. Zważywszy, że ta sama kategoria spraw nie może należeć raz do jednego, a innym razem do drugiego resortu, szczególnie wówczas, gdy poszczególne odcinki pewnego zagadnienia są normowane w czasie od siebie niezbyt odległym, należy dojść do wniosku, że wobec ustabilizowania się rozdziału kompetencyjnego pomiędzy poszczególnymi resortami, potwierdzonego nadto w tej kategorii spraw ustawami poprzednimi, prawodawca nie uważał za konieczne ponownie o tym postanawiać — tym więcej, że ostatnimi czasy przejawia on tendencję do nadawania klauzulom wykonawczym większej zwięzłości i przejrzystości, ograniczając się do wymieniania głównych tylko wykonawców danego aktu ustawodawczego.

Z tych rozważań wynikało by, iż nadzór nad aktami stanu cywilnego, prowadzonymi przez proboszczów Kościoła Ewangelicko - Augsburskiego, należy podobnie jak nadzór w tych sprawach nad duchownymi wyznania muzułmańskiego i karaimskiego — do zakresu administracji spraw wewnętrznych.

Na wyróżnienie zasługują również postanowienia art. 12, dotyczące wymiaru i poboru składek oraz zatwierdzaniu budżetów parafialnych. Podobnych przepisów nie zawierają obie ustawy poprzednio omówione. Bliższe jednak scharakteryzowanie przepisów art. 12 byłoby przedwczesne, gdyż dopiero rozporządzenia wykonawcze określą właściwość, tok instancyj oraz tryb postępowania egzekucyjnego w tych sprawach.

Wreszcie należy zauważyć, iż podobnie jak w przypadkach omówionych wyżej w pkt. 1 i 2, mamy tu również do czynienia z rozszerzeniem podstawy zespolenia bezpośredniego w odniesieniu do resortu wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

VI. Resort Skarbowy a administracja ogólna.

Pierwotne brzmienie art. 27 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji władz, wyliczając resorty bezpośrednio zespolone we władzach administracji ogólnej, nie zawierało żadnej wzmianki o administracji skarbowej. Czyni to dopiero tekst jednolity z dnia 25 sierpnia 1936 r., według którego art. 27 pkt. 7 wspomnianego rozporządzenia posiada brzmienie:

Do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie sprawy . . . administracji skarbowej w zakresie spraw daniny lasowej oraz pomocy państwowej na odbudowę budynków zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych.

Uzasadnienie takiej inowacji znajdziemy w pracy poprzedniej (rozdz. V. str. 155 wydania książkowego), do której w tej materii odsyłamy. Obecnie zaś dokonamy przeglądu ustaw i rozporządzeń, wydanych od połowy 1935 r., a odnoszących się do wzajemnego ustosunkowania się resortu skarbowego i władz administracji ogólnej.

1. *Ustawa z dnia 1 lipca 1926 r. o opłatach stemplowych w brzmieniu załącznika do obwieszczenia Ministra Skarbu z dnia 7 czerwca 1935 r. (Dz. U. poz. 404)* głosi w art. 35:

Jeżeli sąd lub inny urząd państwowy spostrzeże, że od pisma, przedstawionego mu celem dokonania czynności urzędowej, nie uiszczono należnej opłaty, albo że ją uiszczono w niedostatecznej kwocie, lub po upływie przepisanego terminu, lub w sposób nieprawidłowy, to zawiadamia o tym urząd skarbowy.

Mamy tu jeden z przykładów t. zw. pomocy prawnej, do niesienia której obowiązane są poszczególne urzędy państwowe w stosunkach wzajemnych.

2. *Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 listopada 1935 r. w sprawie zmiany ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. poz. 518)* nadał artykułowi 44 cytowanej ustawy brzmienie następujące:

Obowiązek potrącania podatku ciąży na władzach, urzędach, jako też na instytucjach i przedsiębiorstwach i w ogóle na służbodawcach, wypłacających wszelkiego rodzaju wynagrodzenia.

Potrącone kwoty należy wpłacić do kasy właściwego urzędu skarbowego . . .

Przepis ten z punktu widzenia omawianego zagadnienia można rozumieć dwojako. Albo chodzi tu, podobnie jak w przypadku przytoczonym wyżej w pkt. 1, wyłącznie o t. zw. pomoc prawną, albo też mamy tu do czynienia z pewnego rodzaju parcelacją zadań administracji skarbowej i przerzuceniem niektórych czynności na inne urzędy i instytucje.

Chociaż wymiar i pobór podatku to dwa podstawowe zadania administracji skarbowej, słuszniejszą wydaje się koncepcja pomocy prawnej.

3. *Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r. o zmianie ordynacji podatkowej (Dz. U. poz. 13)* nadał niektórym postanowieniom ordynacji podatkowej brzmienie następujące:

Art. 9. § 1. Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzeń poruczać wymiar niektórych . . . podatków związkom samorządowym . . . Rozporządzenia te ustalą zakres uprawnień i obowiązków związków samorządowych, jako władz wymiarowych oraz zasady postępowania odwoławczego.

§ 2. Minister Skarbu w porozumieniu z interesowanymi ministrami może zlecić władzom samorządu terytorialnego lub gospodarczego . . . pobór . . . podatków, bądź też zaliczek i przedpłat na poczet tych podatków . . .

Art. 54. Zarządy gmin miejskich są obowiązane do sporządzania i dostarczania właściwym urzędom skarbowym na ich żądanie wykazów nieruchomości budynkowych . . .

Art. 60. Wszystkie władze, urzędy i przedsiębiorstwa, tak państwowe jak samorządowe . . . obowiązane są:

1) zezwalać organom władz skarbowych na przeglądanie wszelkiego rodzaju akt . . .

2) zezwalać na sporządzanie z nich odpowiednich odpisów . . .

3) dostarczać, na pisemne żądanie władz skarbowych, bezpłatnie wszelkich posiadanych danych i informacyj, potrzebnych do wymiaru podatków.

Obok zwykłego **współdziałania** poszczególnych władz pomiędzy sobą przytoczone przepisy ujawniają ponadto tendencję do przerzucania pewnych czynności, należących bez wątpienia do zakresu administracji skarbowej, na inne władze państwowe, w szczególności na organa samorządu terytorialnego. Mieli byśmy tu przeto do czynienia ze zjawiskiem pewnego rodzaju **parcelacji uprawnień administracji skarbowej** przy przeniesieniu pewnych czynności na organa nie należące do resortu skarbowego.

Sprawa ta nie jest bez znaczenia dla rozpatrywanego tu zagadnienia zakresu działania władz administracji ogólnej. Organa bowiem samorządu terytorialnego są organicznie powiązane z organami administracji ogólnej, a nawet występują w charakterze władz administracji ogólnej (por. art. 2 rozporządzenia Prezydenta z 19 stycznia 1928 Dz. U. R. P. poz. 555 z 1936 r.). Jeśli przeto następuje rozszerzanie zadań samorządu terytorialnego przez przejmowanie niektórych funkcyj, należących do administracji skarbowej, to nie jest to obojętne dla rządowych władz administracji ogólnej ze względu na ich ścisły związek z samorządem m. in. z tytułu nadzoru nad jego funkcjonowaniem.

Zauważa się, iż w drodze obwieszczenia Ministra Skarbu z dnia 14 lutego 1936 r. został w Dzienniku Ustaw pod poz. 134 ogłoszony jednolity tekst Ordynacji Podatkowej.

4. Wydany na podstawie upoważnienia, zawartego w noweli z dnia 14 stycznia 1936 r., jednolity tekst *rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast (Dz. U. z 1936 r. poz. 107)* zawiera m. in. przepisy następujące:

Art. 2. Akcja zapobiegania brakowi mieszkań należy do **zarządu miejskiego**, a w większych miastach do **komitetu rozbudowy miasta**.

Komitet rozbudowy jest urzędem miejskim, podległym zarządowi miejskiemu.

Komitetowi rozbudowy może rada miejska przekazać także inne sprawy, związane z kwestią mieszkaniową.

Nadzór państwowy nad działalnością zarządu miejskiego względnie komitetu rozbudowy w zakresie rozbudowy miasta sprawuje właściwa **rządowa władza nadzorcza**.

Art. 3. . . . Do udziału w obradach komitetu rozbudowy mogą delegować przedstawicieli z prawem przemawiania, ale bez prawa głosowania . . . w miastach wydzielonych z powiatów — **wojewoda**, a w miastach niewydzielonych — **starosta**.

Art. 13. Pożyczek z Państwowego Funduszu Budowlanego udziela instytucja finansowa, wskazana przez **Ministra Skarbu** . . .

Art. 14. Na terenie miast i ich sfery interesów mieszkaniowych instytucja finansowa udziela pożyczek na wniosek właściwego **zarządu miejskiego** i jedynie w granicach tego wniosku . . .

Art. 17. Zarząd Państwowego Funduszu Budowlanego sprawuje Minister Skarbu . . .

Art. 26. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz innymi zainteresowanymi Ministrami.

Wyciągnięcie z tych postanowień właściwych wniosków w odniesieniu do omawianego zagadnienia nie należy do rzeczy zbyt prostych, przytoczone bowiem przepisy odbiegają dość znacznie od innych mniej lub więcej typowych norm kompetencyjnych.

Widzimy tutaj w każdym razie powiązania administracji samorządowej i administracji ogólnej z jednej, a administracji skarbowej—z drugiej strony.

Trzeba ponadto zauważyć, iż ilekroć w postanowieniach rozporządzenia mowa jest o zarządzie miejskim, komitecie rozbudowy, rządowej władzy nadzorczej (art. 2), wojewodzie i staroście (art. 3), to rozchodzi się bądź o sferę działalności samorządu terytorialnego, bądź o dziedzinę administracji budowlanej i sprawy osiedleńczo-mieszkaniowe, a więc w obu przypadkach o działy administracji państwowej należące w zasadzie kompetencyjnie do resortu spraw wewnętrznych.

O ileby chodziło o zwięzłe sfolmułowanie przepisów rozporządzenia w odniesieniu do omawianego zagadnienia, stwierdzić by należało, że zachodzi tu przypadek pewnego **współwładztwa** administracji skarbowej i administracji spraw wewnętrznych.

5. *Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 22 maja 1936 r. w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów oraz Ministrami Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej w sprawie wykonania dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 stycznia 1936 r. o zaopatrzeniu osób szczególnie zasłużonych w walkach o niepodległość Państwa Polskiego (Dz. U. poz. 305)*, o którym była już mowa w rozdz. III pkt 9, zawiera m. in. takie przepisy:

§ 4. (1) Jeżeli uprawniony do otrzymania zaopatrzenia jest umysłowo chory, lecz nie ubezwłasnowolniony, **Minister Skarbu** może zarządzić uskutecznianie wypłaty całości lub części zaopatrzenia . . .

(2) W przypadku, przewidzianym w ust. 1, dowód choroby umysłowej uprawnionego do zaopatrzenia stanowi **orzeczenie lekarza urzędowego**, fak-

tyczne zaś sprawowanie opieki nad umysłowo chorym... stwierdza właściwa według miejsca zamieszkania uprawnionego powiatowa władza administracji ogólnej.

§ 6. Ubiegający się o przyznanie zaopatrzenia... powinien wnieść podanie do Ministerstwa Skarbu, dołączając do podania:

3) zaświadczenie właściwej według miejsca zamieszkania ubiegającego się powiatowej władzy administracji ogólnej o stanie majątkowym...

§ 7. (3) Orzeczenie Komisji Lekarskiej jest ostateczne. Ponowne badanie może nastąpić . . . najwcześniej po upływie roku od daty poprzedniego orzeczenia. W wyjątkowych przypadkach Minister Skarbu może zezwolić na zbadanie ubiegającego się o zaopatrzenie przed upływem tego okresu.

Art. 11. (4) Władza zarządzająca umieszczenie w zakładzie opiekuńczym lub w zakładzie dla umysłowo chorych osoby, otrzymującej zaopatrzenie na zasadzie dekretu, powinna niezwłocznie zawiadomić Izbę Skarbową, wypłacającą zaopatrzenie . . .

Przytoczone przepisy świadczą o pewnych czynnościach władz administracji ogólnej, sprawowanych na rzecz resortu skarbowego. Czynności te posiadają na ogół charakter współdziałania urzędów administracji ogólnej z władzami skarbowymi.

Jedynie na nieco inne ustosunkowanie się wzajemne wskazuje przepis § 7, ust. 3, według którego Minister Skarbu decyduje o tym, czy ubiegający się o zaopatrzenie ma być ponownie badany przez komisję lekarską dla funkcjonariuszów państwowych.

6. *Ustawa z dnia 14 lipca 1936 r. o paszportach* (*Dz. U. poz. 404*), postanawiając: 1) iż paszporty zwyczajne i zbiorowe wydają w kraju powiatowe władze administracji ogólnej (art. 19) oraz 2) iż opłaty za te paszporty ustala w drodze rozporządzenia Mininister Spraw Wewnętrznych (w porozumieniu tylko z Ministrem Skarbu),—zniosło tym samym istniejący uprzednio dualizm kompetencyjny, według którego wydawanie decyzyj w sprawach paszportowych (łącznie z oznaczaniem wysokości opłat) należało w części do organów administracji spraw wewnętrznych i w części do resortu skarbowego.

Stwierdzić przeto wypada, iż w tym przypadku: 1) nastąpiło pewne przesunięcie kompetencyjne ze strony resortu skarbowego na rzecz resortu spraw wewnętrznych oraz 2) że wzrósł zakres działania władz administracji ogólnej.

Szczegółowe rozprowadzenie postanowień ustawy zostało dokonane przez rozporządzenie wykonawcze z dn. 12 sierpnia 1936 r. (Dz. U. poz. 461) oraz instrukcję paszportową, wydaną przez Ministra Spraw Wewnętrznych dnia 19 października 1936 r. (Dz. Urz. M. S. Wewn. Nr. 30).

7. *Ustawa z dnia 14 lipca 1936 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o przejmowaniu na własność Państwa gruntów za niektóre należności pieniężne (Dz. U. poz. 407)*, o której wspomnieliśmy w rozdz. II pkt. 11, wprowadziła m. in. takie przepisy:

Art. 15. Decyzje o wszczęciu postępowania . . . wydaje wojewoda na wniosek dyrektora izby skarbowej . . .

Art. 18 . . . W przypadku, gdy nieruchomość z mocy szczególnych przepisów poddana jest egzekucji pozasądowej, decyzje o wszczęciu postępowania . . . wojewoda wydaje w porozumieniu z dyrektorem izby skarbowej.

Art. 19 . . . Umorzenie postępowania, dotyczącego należności Skarbu Państwa, może nastąpić tylko po porozumieniu z dyrektorem izby skarbowej

Przepisy te ujawniają dalszy przypadek współdziałania władz administracji ogólnej z władzami skarbowymi, przy czym każda z tych władz sprawuje swe czynności samodzielnie we własnym—resortowym—zakresie działania.

Na podstawie tej noweli został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z 1936 r. pod poz. 544 jednolity tekst rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r.

8. *Ustawa z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych w brzmieniu załącznika do obwieszczenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 czerwca 1936 r. (Dz. U poz. 454)* głosi m. in.:

Art. 37. 1) Aż do wprowadzenia w życie samorządu wojewódzkiego władzą nadzorczą, właściwą do działania w miejsce wydziału wojewódzkiego w myśl niniejszej ustawy, jest Minister Spraw Wewnętrznych, działający . . . w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

2) Minister Spraw Wewnętrznych i Minister Skarbu mogą w obopólnym porozumieniu przekazać swoje uprawnienia w tym zakresie całkowicie lub częściowo podległym im bezpośrednio władzom państwowym.

Art. 38. 1) Przeciw orzeczeniu władzy nadzorczej, służy . . . związkom samorządowym . . . prawo wniesienia odwołania . .

2) Władzą, powołaną do rozstrzygania tych odwołań i decydującą ostatecznie jest:

a) w stosunku do orzeczeń wydziału powiatowego—wydział wojewódzki, przy czym aż do wprowadzenia w życie samorządu wojewódzkiego art. 37 ma odpowiednie zastosowanie;

b) w stosunku do orzeczeń wydziału wojewódzkiego—Minister Spraw Wewnętrznych, działający w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Postanowienia art. 37 i 38 wskazują na współwładztwo administracji spraw wewnętrznych i administracji skarbowej w sprawach finansów komunalnych.

Podnieść należy, iż art. 37, ust. 2 przewidując ewentualną dekoncentrację uprawnień z władz centralnych na władze wojewódzkie, nie przesądził sam przez się konieczności przelania odnośnych uprawnień wyłącznie na wojewódzkie władze administracji ogólnej. W ramach upoważnienia art. 37 ust. 2 byłaby możliwa dekoncentracja na rzecz izb skarbowych.

9. *Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 listopada 1936 r., zawierający prawo karne skarbowe (Dz. U. poz. 581)* w jednym tylko artykule zaczepia o temat tu poruszany, głosząc mianowicie w art. 243:

§ 1. Władze państwowe cywilne i wojskowe jako też władze samorządowe są obowiązane do pomocy władzom skarbowym.

§ 2. Władze te, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa skarbowego, mają obowiązek donieść o nim władzy skarbowej i poczynić w miarę możności i potrzeby kroki, aby zabezpieczyć dowody i przedmioty przestępstwa oraz uniemożliwić ucieczkę przestępcy.

Mamy tu przeto do czynienia z t. zw. pomocą prawną, do świadczenia której są w zasadzie obowiązane poszczególne władze państwowe w stosunkach wzajemnych.

Wprawdzie przepis § 2 wykracza nieco poza ramy zwyczajnej pomocy prawnej, gdyż żąda w miarę możności zabezpieczenia dowodów i przeszkodzenia ucieczce przestępcy, lecz wymagania te odnoszą się raczej do organów policji państwowej, niż do władz administracji ogólnej.

VII. Rosort Spraw Wojskowych a administracja ogólna.

W rozdziałach poprzednich omówiliśmy — z opuszczeniem jedynie administracji spraw wewnętrznych—wszystkie te resorty, które art. 27 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji władz w brzmieniu jednolitego tekstu z dnia 25 sierpnia 1936 r. zaliczył w całości lub części do resortów bezpośrednio zespolonych we władzach administracji ogólnej.

Należy jednak zauważyć, iż wspomniany art. 27 w nowej redakcji zawiera jeden ogólny punkt końcowy, którego w tekście pierwotnym nie było. Według tej końcowej klauzuli do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie te sprawy, dla których wojewoda jest właściwy na podstawie przepisów specjalnych. Ta formuła ogólna ma zastosowanie w pewnych przypadkach względem resortów, które w zasadzie nie zostały w ogóle zaliczone do resortów zespolonych, lub zostały tylko w części zespolone we władzach administracji ogólnej.

Spośród działów administracji państwowej nie podpadających zasadniczo w rozumieniu powołanego w art. 27 pod zespolenie bezpośrednie specyficzne stanowisko zajmuje administracja spraw wojskowych. Mimo pominięcia jej w wyliczeniu art. 27 znalazła ona wyraz w innych postanowieniach rozporządzenia o organizacji władz, przede wszystkim w art. 10 pkt. 4, art. 24 i 25.

Nie wchodząc zbytnio w szczegóły, które zostały już przeważnie omówione w pracy poprzedniej (rozdz. IV. str. 117 wydania książkowego) [1]), ograniczymy się tutaj do porównania obu redakcyj art. 24.

Początek art. 24 w stylizacji pierwotnej (Dz. U. z 1928 r. poz. 86) posiadał brzmienie:

W stosunku do spraw wojskowych (art. 10 p. 4) wojewoda, niezależnie od obowiązków, ciążących na administracji spraw wewnętrznych w zakresie uzupełnienia i zaopatrzenia armii . . .

Obecnie tenże przepis w brzmieniu jednolitego tekstu z dnia 25 kwietnia 1936 r. (Dz. U, poz. 555) głosi:

W stosunku do spraw wojskowych (art. 10 p. 4) wojewoda, niezależnie od obowiązków, ciążących na administracji ogólnej w zakresie uzupełnienia i zaopatrzenia armii . . .

Porównywając oba teksty, konstatujemy, że w odniesieniu do naszego zagadnienia zachodzi między obu redakcjami różnica dość istotna. Tekst pierwotny traktował kwestie uzupełnienia i zaopatrzenia armii jako należące wyłącznie do zakresu administracji spraw wewnętrznych. Ponieważ jednak takie zaklasyfikowanie nie pokrywało się ze stanem prawnym, wytworzonym przez przepisy szczególne (patrz rozdz. IV pracy poprzedniej), przeto nowa redakcja art. 24 w uwzględnieniu istotnego stanu rzeczy użyła w odniesieniu do wspomnianych grup spraw określenia szerszego, zaliczając je do administracji ogólnej.

Taka zmiana redakcji nie przesądza oczywiście sama przez się przynależności spraw uzupełnienia i zaopatrzenia armii lub t. p. do konkretnego resortu, czy to spraw wewnętrznych, czy innego, o tym bowiem decydują ustawy szczególne. Nowa jednak redakcja art. 24 jako norma o charakterze ogólnym nie przesądza również, że wszelkie tego rodzaju sprawy powinny należeć wyłącznie do administracji spraw we-

[1]) por. też ogłoszone w Nr 4 Gazety Administracji z dnia 15 II 1936 r. artykuły (N) i R. Hausnera dotyczące tego tematu.

wnętrznych, jak to czyniła redakcja pierwotna, która niewątpliwie była zbyt wąska, gdyż uzupełnienie a przede wszystkim zaopatrzenie armii, wymagające współdziałania wszystkich prawie resortów wychodzi poza ramy administracji wewnętrznej a może nawet ogólnej.

Przejdziemy teraz do rozpatrzenia przepisów szczególnych z zakresu administracji „spraw wojskowych" (w szerokim tego słowa znaczeniu), wydanych na przestrzeni roku 1936, pozostających w związku z omawianym przez nas zagadnieniem.

1 *Rozporządzenie Ministrów: Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Opieki Społecznej oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 27 stycznia 1936 r. w porozumieniu z Ministrami: Spraw Zagranicznych, Skarbu, Przemysłu i Handlu, Komunikacji oraz Poczt i Telegrafów w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o osobistych świadczeniach wojennych (Dz. U. poz 152)* zawiera m. in. przepisy następujące:

§ 2. (1) Powstanie obowiązku osobistych świadczeń wojennych z mocy samego prawa (art. 1 ust. 1) podaje powiatowa władza administracji ogólnej do publicznej wiadomości . . .

§ 3. (2) O sposobie podania do wiadomości wprowadzenia obowiązku osobistych świadczeń wojennych na podstawie art. 1 ust. 2 rozstrzyga Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

§ 9. (1) Powołanie do osobistych świadczeń wojennych uskuteczniają:

a) powiatowe władze administracji ogólnej — w miejscowościach będących siedzibą tych władz;

b) zarządy gmin — w innych miejscowościach.

§ 23. (1) Następujące władze są właściwe do zgłaszania zapotrzebowań na osobiste świadczenia wojenne:

1) w zakresie administracji wojskowej — komendanci garnizonów, a poza obszarem garnizonu dowódcy (kierownicy) przebywających przejściowo w danej miejscowości oddziałów i zakładów wojskowych . . .

(2) w sprawach dotyczących obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej zgłaszają zapotrzebowania na osobiste świadczenia wojenne komendanci (dowódcy) obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

§ 26. (1) Zapotrzebowania należy kierować do władz właściwych do powoływania do osobistych świadczeń wojennych . . .

§ 28. (2) Władza, powołująca do osobistych świadczeń wojennych zawiadamia natychmiast o niemożności zaspokojenia zapotrzebowania władzę, która zapotrzebowanie zgłosiła.

Dokonany wyżej wyciąg z przepisów rozporządzenia wykonawczego o osobistych świadczeniach wojennych unaocznia nam odrazu celowość dokonanej zmiany brzmienia art. 24 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji władz, o czym była mowa wyżej. Przytoczone bowiem co dopiero przepisy nie dałyby się bez reszty wtłoczyć wyłącznie w ramy administracji spraw wewnętrznych, skoro już z nagłówka rozporządzenia wynika, że zagadnienie interesuje 8 resortów, w tym 5 resortów bezpośrednio zespolonych w administracji ogólnej.

Przepisy rozporządzenia o osobistych świadczeniach wojennych wskazują na pewnego rodzaju współwładztwo władz administracji ogólnej i organów wojskowych. Powiatowe władze administracji ogólnej podają do publicznej wiadomości powstanie obowiązku osobistych świadczeń wojennych oraz powołują do tych świadczeń, organa wojskowe zaś zwracają się do tych władz z zapotrzebowaniami na odnośne świadczenia i t. p.

Należy zwrócić uwagę, iż § 3 ust. 2 zastrzega Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu tylko z Ministrem Spraw Wewnętrznych rozstrzygnięcie o sposobie podania do wiadomości publicznej wprowadzenia obowiązku osobistych świadczeń wojennych w czasie pokoju.

2. *Ustawa z dnia 9 kwietnia 1936 r. o uregulowaniu stanu prawnego niektórych gruntów, wywłaszczonych na cele obrony Państwa (Dz. U. poz. 219)* postanawia m. in.:

Art. 1. (1) Grunty, wywłaszczone na cele obrony Państwa przez b. władze rosyjskie... mogą być przez Ministra Spraw Wojskowych w całości lub w części uznane za zbędne dla tych celów i zwrócone właścicielom lub ich następcom prawnym.

Art. 3. (1) Na podstawie zarządzeń Ministra Spraw Wojskowych właściwy wojewoda z urzędu:

a) uchyla decyzje, dotyczące wywłaszczenia tych gruntów...

b) ustala odszkodowanie za grunty... jeżeli ustalona przez b. władze rosyjskie cena szacunkowa nie została w całości wypłacona;

c) ustala odszkodowania za użytkowanie gruntów...

Art. 5. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom: Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

Według art. 3 ust. 1 ustawy wojewoda wydaje odnośne decyzje na podstawie zarządzeń Ministra Spraw Wojskowych. Ponieważ ustawa nie zastrzega, aby wspomniane zarządzenia były najpierw kierowane do Ministra Spraw Wewnętrznych i z ramienia tego ostatniego trafiały dopiero do wojewodów, przeto należy przyjąć, iż Minister Spraw Wojskowych może swoje zarządzenia w tym względzie wystosowywać bezpośrednio do wojewody.

Postanowienie tej treści posiada charakterystyczne znaczenie dla omawianego przez nas zagadnienia. Jeżeli bowiem wojewódzka władza administracji ogólnej może otrzymywać zarządzenia bezpośrednio od Ministra Spraw Wojskowych, znaczy to, że podlega ona w tym zakresie temuż Ministrowi, co pozostawałoby w bezpośrednim związku z postanowieniem art. 27 pkt. 8 tekstu jednolitego Dz. U. R. P. poz. 555 z 1936 r.

Przy tej okazji warto przypomnieć, iż w końcu rozdziału IV pracy poprzedniej (str. 153 wydania książkowego) przeprowadzono rozróżnienie pomiędzy „administracją spraw wojskowych" w znaczeniu rozleglejszym a „administracją wojskową" w znaczeniu ściślejszym, przy czym wysunięto koncepcję, że „administracja wojskowa" — to sprawy należące wyłącznie do resortu spraw wojskowych, natomiast „administracja spraw wojskowych" może być sprawowana bądź w imieniu administracji spraw wewnętrznych, bądź z ramienia resortu spraw wojskowych, bądź w ramach innych jeszcze resortów, sprawy obrony Państwa bowiem należą dziś bezwątpienia do zakresu działania prawie wszystkich resortów.

3. *Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 9 maja 1936 r. o sprawowaniu zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi i organizacji naczelnych władz wojskowych w czasie pokoju (Dz. U. poz. 286)* dotyczy wprawdzie tylko stosunku wzajemnego naczelnych organów państwowych i nic nie wspomina o administracji na stopniu wojewódzkim i powiatowym, tym niemniej warto przytoczyć postanowienie art. 2, § 2 tego dekretu jako pośrednio wiążące się z tematem tu omawianym.

Art. 2. § 2. Dekrety i zarządzenia, wynikające ze zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi są kontrasygnowane przez Ministra Spraw Wojskowych, a w sprawach, wiążących się z obroną Państwa i wykraczających poza zakres działania Ministra Spraw Wojskowych przez Prezesa Rady Ministrów i Ministra Spraw Wojskowych.

Przytoczony przepis wspominający o sprawach „wykraczających poza zakres działania Ministra Spraw Wojskowych", zdaje się potwierdzać przytoczone w punkcie poprzednim rozumowanie, że niektóre sprawy wiążące się z zagadnieniem obrony Państwa należą dziś kompetencyjnie do poszczególnych resortów.

4. Analogicznie jak dekret o zwierzchnictwie nad Siłami Zbrojnymi ujmuje zagadnienie *dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 lipca 1936 r. o ustanowieniu Inspektora Obrony Powietrznej Państwa (Dz. U. poz. 368)*, który w art. 3 głosi:

W ramach wytycznych Inspektora Obrony Powietrznej Państwa, który współpracuje z Ministrem Spraw Wojskowych, interesowani ministrowie wykonują prace obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej Państwa, każdy we własnym zakresie działania.

A więc prace związane z obroną przeciwlotniczą i przeciwgazową zostały uznane za należące do zakresu działania poszczególnych resortów w ramach ogólnych wytycznych Inspektora O. P. P.

Wniosek stąd, że ilekroć wojewodowie i starostowie działają w sprawach obrony Państwa lub w ogóle w sprawach wojskowych, to nie zawsze muszą odnośne funkcje sprawować wyłącznie w zakresie administracji spraw wewnętrznych. Zależnie od norm szczególnych mogą oni poza tym występować — i występują rzeczywiście — z ramienia innych jeszcze gałęzi administracji państwowej, nie wyłączając resortu spraw wojskowych.

5. *Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 września 1936 r. zawierający Kodeks wojskowego postępowania karnego (Dz. U. poz. 537)* zawiera w interesującej nas kwestii m. in. przepisy następujące:

Art. 9. § 1. Władze państwowe wojskowe i cywilne oraz władze samorządowe są obowiązane do udzielania pomocy sądom i prokuratorom wojskowym

Art 199. § 1. W toku dochodzenia prokurator wojskowy i żandarmeria mogą zwracać się do władz i organów wojskowych i cywilnych o udzielenie potrzebnych wyjaśnień i wiadomości oraz o spełnienie poszczególnych czynności, wynikających z istoty dochodzenia.

Art. 444. § 1. Osoba podlegająca sądownictwu wojskowemu, której wymierzono karę w trybie postępowania karno-administracyjnego, może zwrócić się... do władzy administracyjnej z żądaniem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego...

Art. 445. § 2. Władza administracyjna, jeżeli nie cofnie swego orzeczenia, przesyła akta sądowi wojskowemu.

§ 3. Orzeczenie władzy administracyjnej zastępuje w postępowaniu sądowym akt oskarżenia.

Art. 446. Sprawę rozpoznaje właściwy wojskowy sąd okręgowy lub sąd wojenny.

Art. 480. § 1. Jeżeli kodeks niniejszy nie stanowi inaczej, kary orzeczone przez sądy lub władze administracyjne co do żołnierzy, pozostających w czynnej służbie wojskowej, wykonywają władze wojskowe...

§ 2. Kary, orzeczone przez sądy wojskowe co do innych osób, podlegających właściwości sądów wojskowych... wykonywają władze cywilne.

Postanowienia art. 9 § 1 i art. 199 § 1, dotyczą t. zw. pomocy prawnej, jaką win-

ny sobie świadczyć wzajemnie poszczególne urzędy państwowe.

Zupełnie inny charakter posiadają normy art. 444—446. Są one przejawem pewnego nadzoru sądów wojskowych nad orzecznictwem karnym administracyjnym w tych przypadkach, gdy władze administracji ogólnej nakładają kary na osoby podlegające sądownictwu wojskowemu. Jest to konstrukcja podobna do przepisów art. 640 i nast. kodeksu postępowania karnego (Dz. U. z 1932 r. poz. 725). Wojskowy sąd okręgowy (sąd wojenny) jest w tych sprawach jakby instancją odwoławczą od orzeczeń karnych władz administracyjnych.

Na inny jeszcze rodzaj ustosunkowania się wzajemnego władz wojskowych i władz administracji ogólnej wskazują przepisy art. 480. Ustanawiają one obowiązek wykonywania pewnych orzeczeń władz administracyjnych przez organa administracji wojskowej i na odwrót niektórych wyroków sądów wojskowych przez władze administracyjne. A więc istnieje tu współdziałanie oraz wyręczanie się na wzajem dwóch administracyj: wojskowej i ogólnej.

6. *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej w sprawie wykonania ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. poz. 595)* zawiera w odniesieniu do omawianego przez nas zagadnienia przepisy następujące:

§ 2. (2) W sprawach . . . wojewoda działa w porozumieniu z odnośnymi władzami wojskowymi.

§ 7. Czynności . . . wykonywają zarządy gmin . . . w porozumieniu z właściwymi władzami wojskowymi.

Przytoczone przepisy wskazują na istniejące w tych sprawach współdziałanie władz administracji ogólnej z władzami wojskowymi realizowane w formie porozumiewania się.

7. *Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 17 listopada 1936 r., wydane co do §§ 25 — 29 w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Sprawiedliwości, w sprawie wykonania dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 grudnia 1930 r. o żandarmerii (Dz. U. poz 618)* przepisuje m. in.:

§ 3. (1) Działalność służbowa żandarmerii, jako wojskowego organu przeznaczonego do utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego, polega:

4) na udzielaniu pomocy (asystencyj) władzom cywilnym w ramach obowiązujących przepisów o udzielaniu pomocy wojskowej władzom cywilnym (służba asystencyjna).

§ 11. O wykroczeniach popełnionych przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej donosi żandarmeria:

b) jeżeli czyn ulega ukaraniu przez władzę administracyjną — władzy administracyjnej za pośrednictwem wojskowej władzy przełożonej sprawcy.

§ 18. Służba asystencyjna polega na udzielaniu przez żandarmerię pomocy władzom cywilnym przy tłumieniu rozruchów oraz na współdziałaniu w razie klęsk żywiołowych . . .

§ 24. Organa żandarmerii są uprawnione do bezpośredniego porozumiewania się z władzami, urzędami i organami wojskowymi i cywilnymi . . .

§ 25. Współdziałanie żandarmerii z cywilnymi władzami, urzędami i organami powołanymi do prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw, dotyczy spraw . . .

Podobnie jak w punkcie poprzednim i tutaj mamy do czynienia z współdziałaniem władz administracji ogólnej z władzami wojskowymi względnie ich organem. W płaszczyźnie przepisów tego rozporządzenia obowiązek współdziałania i udzielania pomocy jest obustronny.

VIII. Pozostałe resorty a administracja ogólna.

W rozdziałach poprzednich rozpatrzyliśmy stosunek urzędów administracji ogólnej do resortów, wyliczonych w pkt. 2—7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. z 1936 r. poz. 555), a ponadto stosunek do administracji spraw wojskowych. Pozostały jeszcze 3 resorty, a mianowicie: poczt i telegrafów, spraw zagranicznych i sprawiedliwości.

W odniesieniu do administracji poczt i telegrafów nie da się w omawianym czasokresie przytoczyć ani jednego aktu prawodawczego, któryby w czymkolwiek dotykał przedmiotu przez nas omawianego. Zagadnienie pozostaje zatem w stanie omówionym w cz. I pracy nin.

Z zakresu administracji spraw zagranicznych możemy wymienić dwa akty prawodawcze, a mianowicie: 1) rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 1 maja 1936 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie wykonania ustawy z dnia 9 kwietnia 1936 r. o odznaczeniach cudzoziemskich (Dz. U. poz. 271) oraz 2) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12 sierpnia 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych i Ministrem Skarbu w sprawie wykonania ustawy o paszportach (Dz. U. poz. 461).

Przepisy obu tych rozporządzeń posiadają

w stosunku do omawianego przez nas tematu jedną wspólną cechę, dzielą one bowiem tę samą materię (np. wystawianie paszportów) pomiędzy powiatowe władze administracji ogólnej i urzędy konsularne, zależnie od miejsca zamieszkania względnie pobytu obywatela polskiego (w kraju czy zagranicą). W sprawach paszportowych i odznaczeń cudzoziemskich konsulaty spełniają zagranicą identyczne funkcje, jak w kraju urzędy starościńskie — z tym, że urzędy konsularne podlegają Ministerstwu Spraw Zagranicznych, a starostwa — w ostatniej instancji — Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Stosunek wzajemny urzędów starościńskich i urzędów konsularnych jest w zasadzie ten sam jak poszczególnych powiatowych władz administracji ogólnej pomiędzy sobą. Tak np. ważność paszportu wystawionego w kraju może być zagranicą przez konsulat przedłużona i na odwrót starostwo może prolongować paszport wydany przez konsulat.

Przejdziemy wreszcie do ostatniego resortu, jaki nam jeszcze do omówienia pozostał. Z dziedziny administracji wymiaru sprawiedliwości możemy przytoczyć szereg ustaw i rozporządzeń, których przepisy zazębiają o temat przez nas poruszany.

1. *Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 września 1935 r. o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 423)* zawiera m. in. przepisy następujące:

Art. 4. (1) Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wydaje Minister Sprawiedliwości.

Art. 7. Organa administracji państwowej, oznaczone przez właściwych ministrów, obowiązane są udostępnić ludności bezpłatne przeglądanie Dziennika Ustaw.

Art. 8. Wykonanie dekretu niniejszego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Ponieważ art. 7 dotyczy głównie starostw i urzędów gminnych, przeto — jakkolwiek formalnie właściwi ministrowie oznaczają odnośne urzędy im podległe — mamy tu do zarejestrowania przypadek pewnej ingerencji Ministra Sprawiedliwości w dziedzinę administracji ogólnej, gdyż temu Ministrowi zlecono wykonanie tego dekretu.

2. *Ustawa z dnia 18 marca 1932 r. o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych w brzmieniu załącznika do obwieszczenia z dnia 2 grudnia 1935 r. (Dz. U. z 1936 r. poz. 2)* głosi w interesującej nas kwestii:

Art. 7. Orzekanie w sprawach, wynikających z ustawy niniejszej, należy w pierwszej instancji do starostów, w drugiej zaś instancji do wojewódzkich komisyj ziemskich.

Art. 18 (1) Wykonalne orzeczenie właściwej władzy (art. 7), zatwierdzające umowę stron lub kończące postępowanie przymusowe . . . stanowi tytuł własności do gruntu wykupionego.

(2) Z wnioskiem o dokonanie czynności hipotecznych, wynikających z ustawy niniejszej, wystąpić może każda ze stron lub właściwy starosta na koszt strony zainteresowanej.

Prawomocne orzeczenie władzy administracyjnej wywiera wpływ na t. zw. sądownictwo niesporne, nakładając na sąd hipoteczny obowiązek respektowania orzeczenia starosty i poczynienia odpowiedniego zapisu w księdze gruntowej.

3. *Ustawa z dnia 28 marca 1933 r o urzędach rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich w brzmieniu jednolitego tekstu z dnia 18 grudnia 1935 r. (Dz. U. z 1936 r. poz. 60)*, o której mówiliśmy już w rozdziale postanawia ponadto:

Art. 4. (1) Przewodniczącego wojewódzkiego urzędu rozjemczego . . . mianuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości . . .

(2) Pozostałych członków tego urzędu (ławników) mianuje i odwołuje prezes sądu apelacyjnego w porozumieniu z wojewodą.

Art. 16. (1) Przewodniczący urzędu rozjemczego lub jego zastępca ma prawo zabezpieczyć wniosek:

a) postanowieniem, uprawniającym do wniesienia ostrzeżenia (adnotacji) do wykazu hipotecznego . . .

b) postanowieniem, zawieszającym postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi.

(2) Postępowania te są ostateczne i natychmiast wykonalne.

Art. 23. (1) Ugoda, zawarta przed urzędem rozjemczym . . . ma moc prawną na równi z wyrokiem sądowym i stanowi tytuł egzekucyjny.

Jakkolwiek urzędy rozjemcze posiadają raczej charakter sądowy, o czym już poprzednio wspominaliśmy, to jednak ze względu na ich działalność przy urzędach wojewódzkich i przy powiatowych związkach samorządowych tak daleko idące uprawnienia, wkraczające głęboko w sferę sądownictwa powszechnego i w dziedzinę prawa prywatnego, o jakich mowa w art. 16 i 23, zasługują na specjalne podkreślenie.

Ponadto w postanowieniu art. 4 ust. 2 widzimy współdziałanie organu wymiaru sprawiedliwości z wojewódzką władzą administracji ogólnej.

4. *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 lutego 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o likwidacji urzędów rozjemczych do spraw najmu (Dz. U. poz. 148)*, przekazując akta

i księgi zniesionych urzędów rozjemczych do spraw najmu zarządom miejskim i nakładając na nie obowiązek sporządzania i wydawania z tych ksiąg i akt wypisów, odpisów, zaświadczeń i t. p., przerzuciło tym samym pewne czynności administracji sądowej na organa administracji ogólnej.

5. *Ustawa z dnia 11 kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów w brzmieniu załącznika do obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 maja 1936 r. (Dz. U. poz. 294)* zawiera m. in. przepisy następujące:

Art. 12. Jeżeli na miejscu starej budowli ma być wzniesiona nowa budowla, właściwa władza administracji ogólnej może . . wydać orzeczenie, nakazujące lokatorom opróżnienie zajmowanych lokali . . . Orzeczenie to wydaje władza po zatwierdzeniu planów nowej budowli oraz . . . Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania orzeczenia. Przedmiotem odwołania nie mogą być zarzuty co do rodzaju i wysokości . . . świadczeń; spory w tych sprawach podlegają właściwości sądów powszechnych.

Art. 15. . . . 5. Jednocześnie z wstrzymaniem eksmisji sąd zawiadomi o tym właściwe publiczne biuro pośrednictwa pracy oraz zarząd gminy miejsca zamieszkania pozwanego.

Art. 17. Pozwany traci prawo do korzystania z moratorium mieszkaniowego, jeśli nie przyjmie odpowiedniej pracy, wskazanej mu przez publiczne biuro pośrednictwa pracy...

Przytoczone przepisy wskazują na zachodzące na tym odcinku współdziałanie władz administracyjnych z sądami, przy czym władzom administracji ogólnej przyznano (art. 12) pewną ingerencję w dziedzinę zastrzeżoną normalnie sądom powszechnym.

6. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1936 r. o przekształceniu sądów przemysłowych i kupieckich na sądy pracy (Dz. U. poz. 391)* głosi w § 6 ust. 1:

Powoływanie ławników i ich zastępców do sądów pracy..., powierza się prezesom właściwych sądów apelacyjnych na podstawie wspólnych wniosków okręgowych inspektorów pracy i wojewódzkich władz administracji ogólnej.

Przepis ten ujawnia jeden z dalszych przypadków współdziałania organów wymiaru sprawiedliwości z władzami administracji ogólnej.

7. *Ustawa z dnia 9 lipca 1936 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa (Dz. U. poz. 397)* wprowadziła do wspomnianego rozporządzenia m. in. postanowienia następujące:

Art. 9. Nieruchomości znajdujące się w strefie nadgranicznej, potrzebne dla celów ochrony granicy, mogą być wywłaszczane na rzecz Skarbu Państwa w trybie obowiązujących przepisów o wywłaszczeniu.

Art. 12-b. Wszelkie czynności prawne, zdziałane w celu obejścia ograniczeń, ... są nieważne. O nieważności orzekają sądy na żądanie powiatowej władzy administracji ogólnej.

Postanowienia te wkraczają niewątpliwie w dziedzinę prawa prywatnego, a ponieważ ustawa przyznała na tym odcinku dość daleko idące uprawnienia władzom administracyjnym, przeto mamy tu nowy przykład ingerencji czynnika administracyjnego w dziedzinę należącą zazwyczaj do właściwości sądów powszechnych.

ALBIN SZTEJNMAN.

Na marginesie art. 31 postępowania karno-administracyjnego.

Art. 31 postępowania karno-administracyjnego stanowi, iż w wypadkach przewidzianych ustawami władza administracyjna, niezależnie od orzeczenia z art. 23, orzeka w postępowaniu karno-administracyjnym o obowiązku odszkodowania i oznacza jego kwotę. Jeżeli strona nie jest zadowolona z orzeczenia o odszkodowaniu, może się udać na zwykłą drogę sądową. Przepis ten jest bardzo charakterystyczny w naszej procedurze karno-administracyjnej, gdyż w tym swoistym postępowaniu daje władzy karzącej prawo do orzeczenia w materii, przejętej elementem cywilistycznym, pozostawiając stronie niezadowolonej z orzeczenia prawo udania się o odszkodowanie na drogę sądową.

Instytucja „orzeczenia odszkodowawczego", jako surogat powództwa cywilnego, w postępowaniu tak odległym od roztrząsania momentów prywatno-prawnych, jakim jest postępowanie karno-administracyjne, wzbudza cały szereg refleksji na tle art. 31 postęp. karno-adm. W praktyce, tak pod kątem widzenia przepisów właściwej procedury karno-administracyjnej i przepisów związkowych, o tę dziedzinę zahaczających się, jak również w świetle przepisów prawa materialnego przytoczony przepis nasuwa cały szereg wątpliwości.

Chcąc przejrzyście przedstawić poruszone zagadnienie i wszechstronnie ująć interesującą nas materię, pozwolę sobie zanalizować różnicę

i poruszyć znaczenie pojęć „odszkodowania" i „nawiązki" tak blisko na podłożu ich celu spokrewnionych, a spotykanych w procesie karno-administracyjnym. Otóż art. 54 i 55 prawa o wykroczeniach przewidują, poza karą zasadniczą jeszcze t. zw. „nawiązkę" na rzecz pokrzywdzonego. Spróbujmy zanalizować tak elementy tego swoistego odszkodowania, jak jego cechy, uzasadniające zapatrywanie, iż odszkodowanie, o którym mówi art. 31 postęp. karno-adm., jest zadośćuczynieniem w postęp. karno-administracyjnym, a więc w trybie jurysdykcji administracyjnej, szkód i strat, spowodowanych pokrzywdzonemu wykroczeniem, będącym przedmiotem tego postępowania. Jeśli bliżej zapoznamy się z strukturą prawną nawiązki i wnikniemy w treść jej istoty, to przede wszystkim uwagi naszej nie ujdzie okoliczność, iż nawiązka w naszym prawie o wykroczeniach w jej zarysie ogólnym stanowi jeśli nie reminiscencję, to w każdym bądź razie ma wspólne cechy strukturalne z nawiązką, przewidzianą w art. 627 ros. k. k. z 1903, który — jak wiadomo — poza karą zasadniczą przewiduje karę dodatkową w postaci nawiązki na rzecz pokrzywdzonego. Należy zaznaczyć, iż k. k. ros. w art. 33 p. 2 nawiązkę zaliczył do systemu kar dodatkowych, a w art. 627 k. k. taż nawiązka przybrała postać specyficzną i w związku z art. 59 tegoż k. k. ulega w razie niezapłacenia zamianie na karę aresztu. Nawiązka ta nie jest środkiem represji karnej, którym jest np. grzywna, a posiada charakter odszkodowania ryczałtowego, które w świetle motywów do k. k. ros. jest zadośćuczynieniem za takie straty, których bezpośrednie udowodnienie w procesie cywilnym jest utrudnione; czyli nawiązka ta z jej natury jest przez ustawę a priori określonym w swej wysokości, w zasadzie stałym, odszkodowaniem swoistym. Nawiązka, jako kara dodatkowa, dzieli losy kary zasadniczej, a więc umorzenie procesu lub przedawnienie kary zasadniczej odnosi się również i do nawiązki. Specyficzną cechą nawiązki jest jej struktura kombinowana środka zrealizowania zobowiązania ex delicto, w której czynnik odszkodowania, tkwiący w pojęciu nawiązki, usuwa się w swym ujęciu cywilistycznym na plan drugi, skoro zachodzi potrzeba, podyktowana czynnikiem karno-prawnym, decydującym w tej dziedzinie.

W ten sposób nawiązka w swym założeniu jest pojęciem prawnym o przeważającym znaczeniu karno-prawnym w sferze cywilno-prawnych skutków wykroczenia. W tej też płaszczyźnie nawiązka: 1) jest wyrównaniem ex officio niezależnie od woli i żądania, a nawet bez inicjatywy pokrzywdzonego, szkód i strat spowodowanych poszkodowanemu wykroczeniem, 2) jest ryczałtowym odszkodowaniem w zasadzie stałym a priori ustawą określonym, 3) jest ściśle związana z karą zasadniczą i jest tej kary uzupełnieniem, 4) jako integralna część orzeczenia karnego jest wykonywana razem z karą zasadniczą, wyrzeczoną w tym orzeczeniu. Należy jednak dodać, iż na tle art. 627 k. k., ze względu na treść art. 33 p. 2 tegoż kodeksu, nawiązka była karą dodatkową, co do nomenklatury wypływającą z samego tekstu ustawy. Charakteru kary dodatkowej nawiązka z art. 627 k. k. nie utraciła i pod rządem k. k. z 1932, aczkolwiek art. 44 i nast. k. k. z 1932 (art. 7 § 2 i art. 12 § 2 przep. wpr. k. k. i prawo o wykr.) nie znają takiej kary dodatkowej, która jednak w art. 627 k. k. ros., pozostałym w mocy w całym jego brzmieniu, nie mogła tracić cechy kary dodatkowej, wskazanej tak w tym przepisie i zarówno w tym sensie ujętej w strukturze całości k. k. ros. (art. 33 p. 2 ros. k. k.). Co zaś do nawiązki z art. 54 i 55 prawa o wykrocz., wypada podkreślić, iż nawiązka ze względu na to, że prawo o wykr. nie zna expressis verbis kar dodatkowych i w art. 1 nie wymienia nawet art. 44 lit. e) k. k. z 1932, chociaż o przepadku przedmiotów mówi w poszczególnych przepisach, nie jest karą dodatkową sensu stricto, a jest raczej swoistym środkiem egzekutywy cywilnej w procesie karno-administracyjnym.

Przechodząc do rozważań na tle interesującego nas art. 31 postęp. karno-admin. w celu odszukania jego istotnej myśli i zasad przewodnich, pozwolę sobie przede wszystkim poddać analizie stylizację tego przepisu, który w zetknięciu z innymi związkowymi przepisami nasuwa cały szereg trudności zarówno natury prawno-materialnej jak i proceduralnej. Jak wynika z literalnego brzmienia art. 31 postęp. karno-adm., proceduralny ten przepis reguluje tylko stronę formalną orzeczenia t. zw. odszkodowawczego, którego podłożem może być odnośny przepis prawa materialnego, czyli „orzeczenie odszkodowawcze" zapada w postępowaniu karno-administracyjnym tylko w wypadkach, przewidzianych w poszczególnych przepisach prawa.

W ten sposób art. 31 postęp. karno-adm. w istocie tylko formalnie załatwia kwestię odszkodowania, wskazanego we właściwej ustawie, jako przedmiot leżący w zasadzie całkowicie w płaszczyźnie prawno-cywilnej, spełniając funkcję instytucji prawnej, będącej surogatem pro-

cesu adhezyjnego. Administracyjna władza karząca na tle powyższego przepisu orzeka w materii odszkodowania dla pokrzywdzonego, oczywiście, w sposób ograniczony w sferze natury szczególnej i ściśle oznaczonej i to w zależności od innego przepisu prawnego, stanowiącego podstawę tego odszkodowania, opartego na przesłankach sztywnych ustawowo a priori sformułowanych o stałym określeniu w zasadzie wysokości odszkodowania. Należy zaznaczyć, iż odszkodowanie, o którym mówi art. 31 postęp. karno-adm., nie jest omawianą wyżej nawiązką, z którą leży równolegle w płaszczyźnie wyrównania szkód i strat, a przejęte jest czynnikiem cywilno - prawnym o specyficznym zabarwieniu założenia. Odszkodowanie orzeczone w myśl art. 31 post. karno-adm. pozbawione jest jakiegokolwiek bądź elementu karno-prawnego i przeto „orzeczenie odszkodowawcze", chociaż jest dodatkową częścią zasadniczego orzeczenia karnego, jednak po powstaniu zachowuje byt samoistny w odcinku praw pokrzywdzonego, uzyskanych tym orzeczeniem w postęp. karno-administracyjnym.

Za powyższym zapatrywaniem przemawiają następujące okoliczności: orzeczenie o odszkodowaniu, stosownie do art. 31 post. karno-adm. i wyjaśnienia M. S. Wewn. w okólniku Nr 80 z 11 IV 1929 zapada w formie oddzielnego aktu prawnego z pouczeniem o możności i terminie udania się na drogę sądową w wypadku niezadowolenia; przy tym w orzeczeniu karno-administracyjnym zaznacza się, iż co do odszkodowania wydane zostało oddzielne orzeczenie, stosownie do postanowień odpowiedniej ustawy, a więc w tym przypadku mamy dwa łączne uzupełniające się orzeczenia. Orzeczenie o odszkodowaniu nie umarza się wskutek śmierci obwinionego po uprawomocnieniu się tego orzeczenia, a — zgodnie z ogólnymi zasadami prawa — orzeczenie to, obejmujące swoiste rozstrzygnięcie roszczenia cywilnego, wynikającego z obligationes ex delicto, jako odpowiedzialność majątkowa sprawcy wykroczenia, obciąża spadek (art. 57 postęp. karno-admin.). Idąc konsekwentnie po linii tej zasady, należy uznać, iż odszkodowanie orzeczone na podstawie art. 31 postęp. karno-adm. nie ulega skutkom, wypływającym z art. 13 i 14 prawa o wykr., którego przepisy wreszcie wyraźnie mówią tylko o karze a — jak już zaznaczyliśmy — nie jest nią omawiane odszkodowanie. Na tle werbalnego tłumaczenia art. 31 w związku z art. 23 ust. 1 postęp. karno-adm. mogło się zdawać, iż skoro art. 31 postęp. karno-adm. mówi, że niezależnie od orzeczenia z art. 23 post. karno-adm. w szczególnych wypadkach orzeka się w postępowaniu administracyjnym o obowiązku odszkodowania, przy czym powołany art. 31 nie ogranicza się tylko do orzeczeń skazujących, to orzeczenie odszkodowawcze zapaść może i przy orzeczeniu w zasadzie uniewinniającym (art. 17—22 k. k. w związku z art. 2 i 6 prawa o wykr.). Gdy jednak zważymy, iż zasady, wyrażone w art. 138 — 140 kod. zob., w sferze naszego prawa obligacyjnego, w przypadkach w tych przepisach wskazanych, przekreślają odpowiedzialność cywilną, nie ma zdaje mi się podstaw do wydania w tych przypadkach (art. 17 — 22 k. k. i art. 2 i 6 prawa o wykr.) orzeczenia odszkodowawczego w postępowaniu karno-administracyjnym przy zaistnieniu orzeczenia uniewinniającego i słusznie prawa pokrzywdzonego nie mogą w tych przypadkach doznać szerszego ujęcia zasięgu, niż zakres praw pokrzywdzonego w prawie cywilnym.

Art. 31 postęp. karno-adm. mówi, iż jeżeli strona nie jest zadowolona z orzeczenia o odszkodowaniu, może się udać na zwykłą drogę sądową. Pozostają w mocy postanowienia ustaw, które określają terminy udania się na drogę sądową. Przede wszystkim godzi się tu poruszyć moment podmiotowy t. j. kto podpada pod pojęcie „strona". Należy sobie uświadomić, iż proces karno-adm. zasadniczo powstaje wobec zarzutu dokonania przez obwinionego czynu sprzecznego z normami materialnego prawa karno-administracyjnego. Ze względu na to, iż prawo to ma w swym założeniu za zadanie ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa i dobra społecznego, czyli oskarżenie w tej dziedzinie nawskroś publiczne wypływa z prerogatyw i zadań władzy karzącej, podmiotami tego stosunku procesowego są zasadniczo oskarżyciel publiczny, który w zasadzie występuje i w roli władzy karzącej, i obwiniony t. j. sprawca czynu (wykroczenia). Chociaż postępowanie karno adm. powstaje też z inicjatywy osób prywatnych, to jednak ta osoba prywatna zasadniczo nie jest stroną w procesie karno - administracyjnym, a przybiera raczej rolę świadka, a w każdym bądź razie pozostaje poza obrębem zespołu podmiotów stosunku procesowego w postępowaniu karno-administracyjnym. W postępowaniu karno - administracyjnym nawet pokrzywdzony w zasadzie nie jest podmiotem stosunku procesowego t. j. „stroną" i bez jego kontroli i interwencji, a nieraz wbrew jego woli i zgody proces karno - administracyjny toczy się, nawet gdy pokrzywdzony jest za zaniechaniem postępo-

wania. Natomiast jeśli w postępowaniu karno-administracyjnym zapada orzeczenie o odszkodowaniu, czyli władza karząca ingeruje do sfery cywilno-prawnej, pozostającej w ścisłym związku z czynem, będącym przedmiotem równoległego orzeczenia karnego, decydują już tu w materii koncepcji „strony" przepisy materialnego prawa administracyjnego w tym sensie, iż bezpośrednio pokrzywdzony może być uważany za stronę w rozumieniu art. 31 postęp. karno-adm.

Jak należy wnioskować, mówiąc o „udaniu się na zwykłą drogę sądową", art. 31 postęp. karno-admin. ma na względzie drogę procesu cywilnego, zapoczątkowanego aktem procesowym, który nie posiada w tym przypadku cech środka prawnego odwołania, lecz znaczenie samoistnego sporu sądowego, nie związanego z orzeczeniem odszkodowawczym władzy administracyjnej, w szczególności w zakresie wysokości odszkodowania. Oczywiście, powództwo to, jako akcja sądowa sui generis ograniczona jest terminem, wskazanym w każdym poszczególnym przypadku we właściwym przepisie prawnym, stanowiącym podłoże tej akcji. Jeśli we właściwej ustawie brak ograniczenia co do terminu wytoczenia procesu cywilnego (zachodzi brak w tym względzie prekluzji), proces ten może być wszczęty w warunkach, określonych dla danego rodzaju spraw przez prawo cywilne. Oczywiście, wspomniany wyżej stan prawny odnosi się do przypadku, w którym orzeczenie karne władzy administracyjnej, istniejące obok danego orzeczenia odszkodowawczego, nie dotknięte zostało żadnym środkiem prawnym i uprawomocniło się. Jeżeli natomiast skazany żąda przekazania sprawy w trybie art. 640 k. p. k. właściwemu sądowi okręgowemu, powstaje pytanie, czy orzeczenie o odszkodowaniu jest również przedmiotem odrębnego procesu z art. 640 i nast. k. p. k.

Art. 641 § 3 k. p. k. stanowi, iż orzeczenie władzy administracyjnej, a więc orzeczenie, o którym mowa w art. 25 postęp. karno-adm., zastępuje w postępowaniu sądowym prawomocny akt oskarżenia. Krocząc konsekwentnie po linii zasady skargowości, tak dobitnie podkreślonej w k. p. k., należałoby uznać, że sąd wyrokujący nie może wykraczać poza ramy aktu oskarżenia, przedstawiającego kompleks okoliczności, wypełniających zdarzenie faktyczne, będące podstawą oskarżenia, zatem poza ramy orzeczenia karnego władzy administracyjnej sąd wykroczyć nie może. Należy sobie również uprzytomnić, iż orzeczenie odszkodowawcze — technicznie rzecz biorąc — stanowi zupełnie odrębny akt procesowy, istniejący obok orzeczenia karnego, lecz nie stanowi z ostatnim jednolitej całości. Przyjmując, iż tylko orzeczenie karne władzy administracyjnej jest aktem oskarżenia w procesie z art. 640 i nast. k. p. k., należy dojść do wniosku, że orzeczenie odszkodowawcze z art. 31 postęp. karno-adm. ze względu na swą konstrukcję prawną pozostaje poza obrębem aktu oskarżenia, a tym samym nie jest bezpośrednio przedmiotem powyższego procesu sądowego po linii wytycznej aktu oskarżenia. Za powyższym stanowiskiem przemawia jeszcze następująca okoliczność: sąd nie jest związany wymiarem kary, oznaczonym w orzeczeniu władzy administracyjnej (art 645 k. p. k.), a więc w drodze wnioskowania per argumentum a contrario sąd, gdyby rozpoznał kwestię odszkodowania, to związany jest ustaleniami, zawartymi w orzeczeniu odszkodowawczym, a wreszcie w kierunku ustalenia pretensji materialnej pokrzywdzonego w procesie karno-adm., którym jest postępowanie sądowe z art. 640 i nast. k. p. k., sąd żadnego orzeczenia nie wydaje. Oczywiście, w wypadku uniewinnienia w drodze sądowej skazanego w postępowaniu karno-administracyjnym — traci swój byt orzeczenie odszkodowawcze, które ściśle związane jest z orzeczeniem karnym władzy administracyjnej i tylko łącznie z ostatnim w zasadzie posiadać może znaczenie i te walory prawne, które w związku z powstaniem orzeczenia karnego doń są przywiązane. Niesłuszne więc wydaje mi się być stanowisko, iż sąd okręgowy w trybie art. 640 i nast. k. p. k. orzeka o odszkodowaniu łącznie z orzeczeniem o winie, co może mieć miejsce jedynie przy omawianej wyżej nawiązce, orzeczenie której stanowi integralną część orzeczenia karnego władzy administracyjnej. Zajęte przez nas stanowisko wspiera jeszcze ten argument, iż stosownie do art. 644 k. p. k. sąd okręgowy rozpoznaje sprawę według przepisów obowiązujących w postępowaniu przed sądem I instancji, ze zmianami, przewidzianymi w art. 645 — 649 k. p. k. Przepisy te, jako czyniące wyłom w ogólnych przepisach postępowania sądowego, nie mogą być rozciągle interpretowane i wreszcie z ich konstrukcji i tekstu bynajmniej nie daje się odszukać uzasadnienia dla przeciwnego stanowiska. W postępowaniu zaś przed sądem I instancji sąd karny również nie może ex officio — bez zgłoszenia w trybie przewidzianym należytego żądania powoda cywilnego — orzec w przedmiocie roszczeń majątkowych, wynikających z przestępstwa. Jeśli więc w postępo-

waniu odrębnym z art. 640 i nast. k. p. k. jedynie orzeczenie karne stanowi podstawę oskarżenia i w jego ramach obraca się przewód sądowy, a w tym postępowaniu nie mamy tak powoda jak powództwa cywilnego, konsekwentnie należy dojść do wniosku, iż w materii odszkodowania sąd nie orzeka i orzeczenie to — jako pozostawione wyłącznie jurysdykcji władzy administracyjnej i sądu cywilnego—nie jest przedmiotem procesu z art. 640 i nast. k. p. k. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 28 III 1935 r. (S. N. Izba Karna Nr 492/35) stał na stanowisku, iż postępowanie karno-administracyjne obejmuje także postępowanie sądowe, wszczęte wskutek żądania przekazania sprawy sądowej. Wypowiedziana jednak teza, mająca za podstawę art. 12 postęp. karno-adm., który w sposób szczególny wskazuje, iż postępowanie sądowe, wszczęte wskutek żądania przekazania sprawy sądowi według art. 34 (przepis ten utracił moc z dniem 1 VII 1929 r. — art. 69 ust. ostatni postęp. karno-adm. i art. 640 k. p. k.) objęte jest postępowaniem karno-administracyjnym w rozumieniu tylko art. 10 i 11 tegoż postępowania, odnosi się do materii uregulowanej ostatnio przytoczonymi przepisami, natomiast nie odnosi się ona do zagadnienia, omawianego w niniejszej pracy. Godzi się zaznaczyć, iż poza wyjątkiem wskazanym w art. 12 post. karno-adm., postępowanie z art. 640 i nast. k. p. k. jako postępowanie sądowe z natury swoiste nie jest objęte postępowaniem karno-administracyjnym, tak w ogólnym zarysie jego struktury jak i po linii funkcjonalnej tej instytucji procesowej na gruncie procedury sądowej. Zapatrywanie to uzasadnione jest jeszcze tą okolicznością, iż art. 34 — 44 postęp. karno-adm., stanowiący do 1 VII 1929 składową część w systemacie postępowania karno-administracyjnego—obecnie już nie istnieją, a przepisy art. 640 i nast. k. p. k. stanowią instytut procesowy, wbudowany do procedury karno-sądowej i z tą ostatnią złączony więzią strukturalną. Krocząc dalej po linii wytycznej naszego stanowiska zaznaczamy, iż z momentem przekreślenia orzeczenia karnego władzy administracyjnej, które jest platformą i przyczyną powstania orzeczenia odszkodowawczego, to ostatnie traci swoją moc i znaczenie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Próbę utożsamienia w praktyce nawiązki z odszkodowaniem z art. 31 postęp. karno-adm. w świetle powyższych wywodów uważam za bezzasadną.

Na zakończenie poświęcić należy garść uwag stosunkowi art. 31 postęp. karno-admin. do przepisów poszczególnych ustaw, traktujących o odszkodowaniu. Otóż pomiędzy innymi art. 249 ustawy wodnej (Dz. U. poz. 574/1928) stanowi, iż władza administracyjna może na wniosek poszkodowanego rozstrzygać także o obowiązku odszkodowania. Wolno jednak interesowanym, jeżeli nie zadowolą się wydanym orzeczeniem co do obowiązku odszkodowania, udać się w ciągu miesiąca po prawomocności orzeczenia administracyjnego o rozstrzygnięcie do sądu. Po bezskutecznym upływie terminu do wytoczenia akcji sądowej można na podstawie orzeczenia wdrożyć egzekucję. Stylizacja tego przepisu, na pierwszy rzut oka, nieco zaciemnia koncepcję rozciągłości podmiotowej w art. 31 postęp. karno-adm., albowiem art. 249 cyt. ustawy wodnej uzależnia rozstrzygnięcie o obowiązku odszkodowania od wniosku poszkodowanego, czego nie wymaga art. 31 postęp. karno-adm. Poza tym art. 249 ustawy wodnej operuje terminem „interesowany", który jest pojęciem szerszym, niż „strona", zakreślając szerszy zakres osobowy. W świetle wskazań art. 9 postęp. admin., który aczkolwiek w postępowaniu karno-admin. nie ma zastosowania (art. 3 postęp. karno-admin.), w płaszczyźnie jednak pojęć „strona" i „osoba interesowana" może mieć posiłkowe znaczenie; pojęcie „osoba interesowana" obejmuje oprócz „stron" osoby, posiadające choćby tylko pośredni interes w czynności władzy. Jeśli jednak ocenimy powstałą kwestię pod kątem widzenia wykładni logicznej i teleologicznej, przekonamy się, iż termin „interesowany", użyty w art. 249 ustawy wodnej, nie rozciąga się poza ramy pojęcia „strony", którym dysponuje art. 31 postęp. karno-adm. Oczywiście, ze względu na naturę procesu karno - administracyjnego i ściśle zakreślenie sfery podmiotowej tego stosunku procesowego, art. 3 postęp. karno-admin. nie powołuje się na przepisy dz. IV postęp. admin., świadomie przez to odstępując od pewnej rozciągliwości, któraby mogła stworzyć domniemanie, iż w poszczególnych przypadkach w procesie karno-administracyjnym sfera podmiotów tego stosunku ulec może rozszerzeniu. Byłoby to równoznaczne z załamaniem zasady, ściśle zakreślającej zakres osobowy podmiotów, wpływających do stosunku procesowego w postępowaniu karno-administracyjnym. Wymóg wniosku poszkodowanego, o którym mówi art. 249 ustawy wodnej,—przejęty pierwiastkiem prawa formialnego, nie zniesiony został przez art. 31 rozp. o postęp. karno-adm. (art. 69 cyt. rozp. i art. 265 ustawy wodnej — Zb. Orz. S. N. Izba Karna Nr. 44/35) i w przypadku jest późniejszą usta-

wą podkreślony. Należy jeszcze zaznaczyć, iż art. 250 pkt 3 ustawy wodnej stanowi, iż przedawnienie wykroczenia nie rozciąga się na obowiązek odszkodowania. Przepis ten, natury specjalnej, przemawia za przytoczonym wywodem, iż orzeczenie o odszkodowaniu, o którym mowa w art. 31 postęp. karno-adm., jako odrębny akt prawny w postępowaniu karno-administracyjnym, pozbawione jest elementu karnoprawnego. Orzeczenie to poniekąd może mieć swój byt samoistny, niezależnie od zasadniczego orzeczenia karnego, którego zniesienie — w razie uniewinnienia skazanego — pociąga za sobą utratę podstawy dla orzeczenia odszkodowawczego za spowodowaną czynem skazanego szkodę, od zarzutu popełnienia którego został w tejże samej sprawie uniewinniony.

O odszkodowaniu mówi również art. 84 prawa łowieckiego (Dz. U. poz. 934/1927 r)., który ogranicza się do określenia wysokości służącego poszkodowanemu odszkodowania, które nie traci znaczenia wynagrodzenia za szkodę w znaczeniu cywilnym, chociaż ze względu na ustawowe określenie jego wysokości, przekraczającej istotny rozmiar doznanej szkody, ma charakter na pozór penalny. Względy słuszności przemawiają na ogół za tym, iż odszkodowanie winno być ekwiwalentem doznanej szkody. Na gruncie jednak przypadku, w którym zawinienie, będące podstawą i przyczyną tego odszkodowania, stanowi wykroczenie i z uwagi na podłoże czynu, oraz cel prewencji ogólnej, który przejawia się w istniejącym obok orzeczeniu władzy administracyjnej, nie można uznać przepisu art. 84 prawa łowieckiego za pozbawionego idei słuszności, a z uwagi na wysokość odszkodowania przez ustawę oznaczoną, jako wyższą od rzeczywistej szkody, za posiadającego charakter penalny.

W sposób szczególny co do charakteru i wysokości odszkodowania, mówi również art. 21 ustawy drogowej, lecz niczem nie podważając zasad, wyrażonych w art. 31 postęp. karno-admin. Aby nie rozszerzać tematu ograniczę się jeno do stwierdzenia, iż art. 31 post. karno-admin., jako przepis proceduralny, decyduje w zakresie formalnej strony orzeczenie odszkodowawczego. Jego postanowienia, jeśli nie są wyraźnie zmieniane szczególnym przepisem ustawy i to późniejszym, są jedynie rozwiązujące w materii formalnej orzeczenia odszkodowawczego, którego materialnym, o ile tak rzec można, podłożem jest w odniesieniu do konkretnego przypadku przepis ustawy prawa karno-administracyjnego, na który powołuje się art. 31 postęp. karno-adm., jako na materialną podstawę orzeczenia odszkodowawczego.

Oto są mniej więcej luźnie ze sobą związane uwagi, które dały mi asumpt do twierdzenia, iż odszkodowanie z art. 31 postęp. karno-adm. nie jest równoznaczne z pojęciem „nawiązki". Jako pojęcie prawa cywilnego, odszkodowanie w procesie karno-administracyjnym, w swym zewnętrznym ujęciu przybiera swoistą formę i zabarwienie, jakie mu nadaje właściwy przepis prawa karno-adm. w związku z art. 31 postęp. karno-adm., a w swej treści wewnętrznej — pozbawione jest jakiegokolwiek elementu reakcji społecznej w sensie środka represji karnej za dokonany czyn. Ingerencja władzy administracyjnej w postępowaniu karno-administracyjnym do sfery skutków cywilnych wykroczenia na tle art. 31 postęp. karno-adm. jest surogatem procesu adhezyjnego w procesie karno-sądowym. Byt orzeczenia odszkodowawczego w zasadzie jest niezależny od obok i łącznie z nim powstałego orzeczenia karnego i w zetknięciu się z innymi przepisami związkowymi zachowuje charakter specyficzny rozwiązania kwestii prawno-cywilnej w procesie karno-administracyjnym. Orzeczone w myśl art. 31 postęp. karno-adm. odszkodowanie, po uprawomocnieniu się orzeczenia skazującego, zachowuje byt samoistny i poza przypadkiem przekreślenia orzeczenia karnego z powodu uniewinnienia sprawcy czynu, który spowodował szkodę, orzeczenie odszkodowawcze nie dzieli losu orzeczenia karnego i jako powstałe w trybie szczególnym i swoistym, obejmuje wynagrodzenie za szkody i straty, spowodowane wykroczeniem (zobowiązanie ex delicto). Z uwagi na to, iż z natury wykroczeń prawa karno-administracyjnego poszkodowanym nieraz jest osoba prawa publicznego, inicjatywa wykonania prawomocnego orzeczenia odszkodowawczego należy w zasadzie do władzy administracyjnej. Pierwiastek roszczenia materialnego natury cywilnej, rozwiązanego w orzeczeniu o odszkodowaniu i brak elementu karno-prawnego w tym swoistym wynagrodzeniu, w praktyce nie powinny ujść uwagi w każdym przypadku, wzbudzającym wątpliwość na gruncie nieskrystalizowanych koncepcji prawnych.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Fałsz dokumentu (art. 187 k. k.).

Do istoty czynu z art. 187 k. k. nie należy zamiar sprawcy przysporzenia sobie korzyści materialnej lub jakiejkolwiek innej (23 X 35 nr 1 K. 653/35).

Istota czynów przestępnych i zbieg przestępstw (art. 203, 206 k. k.).

1. Dla przestępstwa z art. 203 k. k. nie jest istotne, by osoba, względem której dopuszczono się czynu nierządnego, pozostawała do sprawcy w stosunku określonego art. 206 k. k. pokrewieństwa, do istoty zaś art. 206 k. k. nie należy, by wskazany w nim krewny liczył poniżej 15 lat lub był zupełnie bądź częściowo pozbawiony zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swym postępowaniem.

2. Czynnością przestępną przy zbrodni z art. 203 k. k. jest jakakolwiek postać nierządu, natomiast przy występku z art. 206 k. k. tylko akt spółkowania.

3. O ile w konkretnym wypadku sprawca jednym czynem narusza przepisy art. 203, 206 k. k., to w wypadku tym nie zachodzi jedynie zwykły pozorny zbieg ustaw, lecz zbieg ustaw wyższego rzędu, uzasadniający w myśl art. 36 k. k. zastosowanie przepisu surowszego z art. 203 k. k. (4 XI 35 nr 3 K. 1389/35).

Pojęcie silnego wzruszenia (art. 225 § 2 k. k).

1. Silnego wzruszenia z § 2 art. 225 k. k. nie można utożsamiać ani z nagłością powstania zamiaru, ani z brakiem zastanowienia w rozumieniu § 212 k. k. z r. 1871. Silne wzruszenie może polegać także na długotrwałym procesie psychicznym, z którego wyłania się zamiar zabójstwa, opanowujący świadomość sprawcy i utrwalający się w niej skutkiem stale działającej przewagi czynników emocjonalnych, popychających do czynu nad czynnikami hamującymi.

2. Okoliczności, wiążące się z samym wykonaniem czynu mogą mieć znaczenie istotne, o ile oświetlają stan emocjonalny sprawcy w chwili przystąpienia do czynu lub stwierdzają, czy samo postanowienie czynu tkwi nadal w tym zakłóceniu równowagi duchowej, z którego się zrodził zamiar zabójstwa

3. Zewnętrzna, techniczna strona czynu może być wynikiem zimnego rozmysłu i konsekwentnych przygotowań, czyn jednak nie jest z tego powodu czynem niepopełnionym pod wpływem silnego wzruszenia, jeżeli tylko jego postanowienie zrodziło się i trwało pod wpływem silnego wzruszenia, chociażby mu intelekt wskazał na zimno obliczone środki wykonania (29 X 35 nr 3 K. 1268/35). *St Czerwiński*

Orzecznictwo Najw. Trybunału Administracyjnego.

Jaki rodzaj pracy może być powodem pozbawienia ubezpieczonego prawa do świadczeń na wypadek braku pracy.

Praca, nie będąca zarobkową, nie może być powodem pozbawienia ubezpieczonego prawa do świadczeń na wypadek braku pracy na zasadzie art. 17 ust. 1 p. 2 rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych z 24 listopada 1927 Dz. Ust. poz. 911

Na skutek skargi Abrama Sz. na orzeczenie Urzędu Wojewódzkiego Lubelskiego z 16 sierpnia 1933 r., dotyczące pozbawienia skarżącego prawa do zasiłku na wypadek braku pracy, N. T. A. uchylił zaskarżone orzeczenie, jako niezgodne z ustawą.

Motywy: Decyzją z 23 stycznia 1933 r. Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie przyznał Abramowi Sz., pozostającemu bez pracy z powodu utraty wskutek redukcji z dniem 9 grudnia 1932 r. zajęcia buchaltera w Banku Ludowym w Międzyrzecu, zasiłek z powodu braku pracy, wynoszący 201 zł. 60 gr. miesięcznie, począwszy od 10 grudnia 1932 r. do 9 czerwca 1933 r. Następnie jednak na wniosek kierownika Oddziału III (Międzyrzec) Kasy Chorych w Siedlcach z 11 marca 1933 r., stwierdzającego, że Abram Sz. jest członkiem zarządu i jednym z założycieli „Spółdzielczej Kasy Udziałowców w Międzyrzecu“, której statut zawiera wzmiankę, iż członkowie zarządu będą pobierali wynagrodzenie w wysokości, ustalonej przez walne zgromadzenie, Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie decyzją z 20 marca 1933 r. uchylił wymienioną wyżej decyzje z 23 stycznia 1933 r. i odmówił Abramowi Sz. prawa do wspomnianego zasiłku. W uzasadnieniu swej decyzji Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych powołał się na p. 2 ust. 1 i na ust. 3 art. 17 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o ubezpieczeniu pracowników umysłowych z 24 listopada 1927 r. Dz. U. poz. 911 i podał jako powód nieprzyznania świadczeń na wypadek braku pracy „niepozostawanie bez pracy wobec gospodarczego usamodzielnienia się i nieposzukiwania pracy“.

Od tej decyzji Abram Sz. wniósł do wojewody lubelskiego odwołanie, w którym podniósł, że podany w zaskarżonej decyzji powód pozbawienia go prawa do świadczeń na wypadek braku pracy nie odpowiada rzeczywistości, gdyż od 9 grudnia 1932 r. rekurent pozostaje bez pracy, gospodarczo się nie usamodzielnił, pracy poszukuje i, pomimo zarejestrowania się, dotąd do pracy nie został skierowany. Na stwierdzenie przytoczonych w odwołaniu okoliczności rekurent powołał się na świadków i przedłożył zaświadczenie Magistratu m. Międzyrzeca z 2 maja 1933 r. oraz zaświadczenie Spółdzielni Handlowej w Międzyrzecu z 28 marca 1933 r., stwierdzające, że Sz. jako członek zarządu Spółdzielni żadnego wynagrodzenia, ani diet nie pobiera.

Orzeczeniem z 16 sierpnia 1933 r. Urząd Wojewódzki Lubelski oddalił odwołanie i zatwierdził zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, jako ustawowo uzasadnioną. W motywach orzeczenia Urząd Wojewódzki przytoczył powołane wyżej postanowienia art. 17 rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych i podał, że jak wynika z przeprowadzonych dochodzeń, rekurent jest od 17 października 1932 r. stale zatrudniony w Spółdzielczej Kasie Udziałowej w Międzyrzecu, której jest założycielem i członkiem zarządu, wobec czego na podstawie powołanych przepisów nie posiada uprawnień do będących przedmiotem sporu świadczeń, okoliczność zaś, powołana przez rekurenta w odwołaniu, jakoby nie pobierał żadnego wynagrodzenia za pracę, nie ma istotnego znaczenia dla sprawy tym bardziej, że statut spółdzielni, w której rekurent jest zatrudniony, przewiduje wynagrodzenie dla członków zarządu.

Orzeczenie to A. Sz. zaskarżył do Najwyższego Trybunału Administracyjnego, zarzucając niezgodność zaskarżonego orzeczenia z ustawą. W uzasadnieniu skargi podniósł skarżący, że objęcie stanowiska członka zarządu instytucji bez względu na to, czy statut jej zezwala na wypłacanie członkom zarządu wynagrodzenia, nie może być uważane za gospodarcze usamodzielnienie się w rozumieniu p. 1 ust. 3 art. 17 rozporządzenia z 24 listopada 1927 Dz. U. poz. 911 i że objęcie przez skarżącego stanowiska członka zarządu wymienionej wyżej spółdzielni, jako stanowiska niepłatnego, nie mogło pozbawić go prawa do zasiłku z powodu braku pracy.

Rozpatrując powyższe zarzuty skargi, N. T. A. rozważył, co następuje:

Art. 17 powołanego rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych z 24 listopada 1927 Dz. U. poz. 911, określając w ust. 1 podstawowe warunki, uzasadniające przyznanie ubezpieczonemu świadczeń na wypadek braku pracy, wymaga m. in. w p. 2, aby ubezpieczony pozostawał nieprzerwanie bez pracy z powodu niemożności znalezienia odpowiedniego zajęcia, a w p. 1 ust. 3 postanawia, że prawo do wymienionych świadczeń nie powstaje dla ubezpieczonej osoby, o ile pozostaje ona bez zajęcia, uzasadniającego obowiązek ubezpieczenia, z powodu gospodarczego usamodzielnienia się. Z przytoczonych postanowień wynika, że gospodarcze usamodzielnienie się ustawodawca przeciwstawia pozostawaniu bez pracy, a zatem utożsamia go z posiadaniem zajęcia, lecz innego, niż zajęcie, uzasadniające obowiązek ubezpieczenia. Ponieważ cechą istotną zajęcia, uzasadniającego obowiązek ubezpieczenia, jak to wynika z art. 2 ust. 1 p. 1 cyt. rozporządzenia, jest, że musi ono być zatrudnieniem u innej osoby, wykonywanym przy tym, jak to wynika z cytowanego przepisu w związku z ust. 4 art. 17 tegoż rozporządzenia, w celach zarobkowych, czyli pracą zarobkową zależną, to — jako przeciwstawienie takiej pracy zarobkowej zależnej — gospodarcze usamodzielnienie się oznacza pracę zarobkową samodzielną, t. j. wykonywaną przez ubezpieczonego dla zarobku na jego własny rachunek i ryzyko.

Za taką pracę jednak nie może być uważane zajęcie skarżącego w charakterze założyciela i członka wspomnianej wyżej spółdzielni, gdyż czynności, wchodzące w zakres obowiązków członków zarządu spółdzielni, niezależnie od tego, czy będą płatne, czy nie, są wykonywane nie na własny koszt i ryzyko poszczególnych członków zarządu, lecz wyłącznie na koszt i ryzyko samej spółdzielni. O ile więc władza pozwana wbrew powyższemu przyjęła w niniejszym wypadku u skarżącego gospodarcze usamodzielnienie się na tej podstawie, że skarżący jest założycielem i członkiem zarządu wspomnianej wyżej spółdzielni, i z tych powodów odmówiła skarżącemu prawa do świadczeń na wypadek braku pracy, to takie stanowisko władzy pozwanej jest pozbawione podstawy prawnej.

Poza tym władza pozwana, jak to wynika z odpowiedzi na skargę i na co wskazują również niektóre motywy zaskarżonego orzeczenia, odmówiła skarżącemu świadczeń na wypadek braku pracy i z tego jeszcze powodu, że skarżący w ogóle nie odpowiada wymogom art. 17 ust. 1 p. 2 cytowanego rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych. Stanowisko władzy pozwanej jest również i w tym punkcie prawnie nieuzasadnione. W szczególności N.T.A. nie podzielił zapatrywania władzy pozwanej, że sam fakt zatrudnienia ubezpieczonego w miarodajnym okresie czasu wystarcza już dla pozbawienia go prawa do świadczeń na wypadek braku pracy, niezależnie od tego, czy zatrudnienie jego jest zarobkowe, czy nie. Z cytowanych bowiem wyżej postanowień art. 17 w związku z postanowieniem art. 19 p. 1 powołanego rozporządzenia, tudzież z celu omawianego rodzaju ubezpieczenia, mianowicie, by zapewnić ubezpieczonemu środki egzystencji w razie, gdy z powodu utraty jednego zajęcia i niemożności znalezienia drugiego odpowiedniego zajęcia nie będzie on mógł drogą pracy tych środków uzyskać, — wynika, że praca, o której mowa w p. 2 ust. 1 art. 17 wymienionego rozporządzenia, musi być w każdym razie pracą zarobkową, t. j. pracą, mającą wyłącznie na celu zdobycie potrzebnych środków utrzymania, a zatem zajęcie niezarobkowe nie może stanowić powodu do pozbawienia ubezpieczonego prawa do świadczeń na wypadek braku pracy. Gdy więc władza pozwana, wychodząc z odmiennego założenia prawnego, odmówiła skarżącemu prawa do wspomnianych świadczeń li tylko z powodu zatrudnienia skarżącego w charakterze członka zarządu spółdzielni, uważając w ogóle za nieistotną okoliczność, iż, według twierdzenia skarżącego, omawiane zajęcie nie było zarobkowe, to takie stanowisko władzy pozwanej również nie znajduje oparcia w powołanym wyżej przepisie prawa.

Z tych powodów należało zaskarżone orzeczenie uchylić, jako niezgodne z ustawą.

(Wyrok z 24 II 1936 r. l. rej. 7746/33).

W. Borkowski,
sędzia N. T. A.

KRONIKA.

ADMINISTRACJA.

Koszty badania lekarskiego obłożnie chorych poborowych ubogich. W sprawie tej Min. Spr. Wewnętrznych w porozumieniu z Min. Spr. Wojskowych i Min. Op. Społecznej pismem okólnym z 24 XI br. Nr wojsk. A. 8/2/7 wyjaśniło, że jeżeli poborowy wezwany przez powiatową komendę uzupełnień nie może przybyć w oznaczonym w karcie powołania terminie do formacji wojskowej ze względu na obłożną chorobę i z powodu ubóstwa nie ma możności wezwać do siebie lekarza i przedstawić zaświadczenia lekarskiego do P. K. U., wówczas fakt jego choroby stwierdza przełożony danej gminy, którego stosowne zaświadczenie poborowy przesyła do P. K. U. Przełożony gminy o wystawieniu zaświadczenia zawiadamia lekarza powiatowego, który odwiedza chorego i wystawia świadectwo lekarskie, lecz tylko w tych wypadkach, gdy to może uczynić bez podejmowania osobnej podróży, a przy sposobności innych podróży służbowych.

Zaświadczenie lekarskie powinien poborowy niezwłocznie przesłać do P. K. U. w ślad za zaświadczeniem przełożonego gminy.

Jeżeli ubogi poborowy z powodu obłożnej choroby nie może stawić się do formacji w powtórnie wyznaczonym przez P. K. U. terminie, wówczas może wezwać za pośrednictwem przełożonego gminy — lekarza powiatowego, który udaje się do chorego, przy czym koszty podróży lekarza i diety obciążają Skarb Państwa, a pokrywane są z budżetu Ministersta Opieki Społecznej, z kredytów przeznaczonych na koszty badania lekarskiego poborowych.

Zarządzenie organizacyjno-rachunkowe. Min. Spr. Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwami: Przem. i Handlu. Komunikacji, Wyzn. Relig. i Ośw. Publ., Op. Społecznej oraz z Najwyższą Izbą Kontroli okólnikiem Nr. 88 z 7 XII b. r. skierowanym do wojewodów ustaliło zasadę, że w sprawach dotyczących organizacji i prowadzenia rachunkowości w administracji ogólnej (ksiąg rachunkowych, zapisków, zestawień, wystawiania czeków, prowadzenia wszelkich ewidencyj i tp.), wymienione ministerstwa zgłaszają swoje spostrzeżenia i żądania do Min. Spr. Wewnętrznych, które wydaje odpowiednie zarządzenia w razie potrzeby po uprzednim uzgodnieniu z Min. Skarbu i Kontrolą Państwową.

Wyjątek stanowią specjalne przepisy i zarządzenia rachunkowe dla Państwowego Funduszu Drogowego i państwowych wytwórni materiałów drogowych, które ze względu na szczególny ich charakter wydawać będzie Min. Komunikacji po uzgodnieniu z Min. Spr. Wewnętrznych.

W wypadku otrzymania zarządzenia kolidującego z powyższą zasadą i ustalonym trybem postępowania, wojewodowie mają je przedłożyć w odpisie Min. Spr. Wewnętrznych celem ujednostajnienia prac rachunkowych na terenie administracji ogólnej.

Akcja zimowa pomocy bezrobotnym—wstrzymanie zbiórek publicznych. Min. Spr. Wewnętrznych pismem okólnym z 24 XI br. Nr AP. 2-130 do wojewodów i starostów zarządziło na prośbę Ogólno Polskiego Obywatelskiego Komitetu Pomocy Zimowej Bezrobotnym, w związku z jego akcją, wstrzymanie w terminie do dnia 15 stycznia 1937 r. włącznie wszystkich zbiórek publicznych na obszarze całego Państwa.

Zarządzenie to nie dotyczy akcji, związanej z uczczeniem pamięci Marszałka J. Piłsudskiego oraz zbiórek publicznych na rzecz F. O. N., F. O. M. i Polskiego Białego Krzyża.

Innym organizacjom nie należy wydawać zezwoleń na zbiórkę publiczną na okres wyżej wskazany. Organizacjom, ktore uzyskały już pozwolenia, może być przesunięty termin zbiórki na czas po upływie omawianej akcji zbiórkowej na rzecz bezrobotnych.

SAMORZĄD.

Pierwsze dane o akcji stypendialnej gmin wiejskich. Apel ministra spraw wewnętrznych z 29 lipca b. r. o pomocy w kształceniu wybitnie zdolnych dzieci rolników został podjęty przez znaczną ilość gmin. Jakkolwiek akcja nie jest jeszcze zakończona i brak jest szczegółowych danych o jej rozmiarach ostatecznych, warto wskazać na dane z tych terenów, które przystąpiły do akcji niezwłocznie po apelu ministra spraw wewnętrznych. Otóż w pierwszym okresie największa ilość gmin przystąpiła do akcji tworzenia stypendiów w województwie *łódzkim*, a mianowicie 126 gmin, w województwie *warszawskim* — 101 gmin, w *kieleckim* — 95 gmin. Inne województwa zajmują następne miejscu w kolejności. Zakończenie akcji nastąpi zapewne z chwilą zatwierdzenia budżetów gminnych na r. 1937/38. Wtedy będzie można całokształt akcji ująć w odpowiednie cyfrowe zestawienie.

Dodatkowe wynagrodzenia funkcjonariuszów państwowych z tytułu pełnienia funkcyj członków komisji dyscyplinarnych i dla funkcjonariuszów samorządowych. W piśmie z dn. 19 XI 1936 r. Nr S. S. 40/32-27, skierowanym do Urzędu Woj. w Poznaniu, a podanym równocześnie do wiadomości Urzędowi Woj. w Toruniu, Mstwo S. W. wyjaśniło, że wynagrodzenie, przysługujące funkcjonariuszom państwowym jako członkom komisyj dyscyplinarnych i rzecznikom dyscyplinarnym z funduszów samorządowych w myśl art. 28 ust. 2 i 3 i art. 32 ust. 3 rozp. Prez. Rz. z 24 II 1928 r. (Dz. U. poz. 206)

podpada pod postanowienia uchwał Rady Ministrów z 23 XI i 19 XII 1935 r. (Dz. Urz. Min. S. W. Nr 9 poz. 48) zgodnie z wyjaśnieniem, udzielonym w piśmie okólnym z 22 VI 1936 r. Nr S. S. 40/32-14 (Dz. Urz. M. S. W. Nr 18, poz. 128).

Czynności bowiem członków komisyj dyscyplinarnych i rzeczników dyscyplinarnych nie są spełniane przez odnośnych funkcjonariuszów państwowych z tytułu samego tylko wyraźnego przepisu ustawy, ani z mocy dobrowolnej umowy (jako zajęcie uboczne za zgodą władzy służbowej), lecz z mocy opierającego się na ustawie służbowego zlecenia władzy, wyrażającego się w mianowaniu danego funkcjonariusza państwowego członkiem komisji dyscyplinarnej względnie rzecznikiem dyscyplinarnym.

Gminne urzędy rozjemcze. W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych rozważana jest sprawa gminnych urzędów rozjemczych, które istniały w gminach województw południowych na podstawie ustawy galicyjskiej z r. 1875. Sprawa stała się szczególnie aktualna po przeprowadzeniu reformy gminy wiejskiej, a mianowicie zwiększenie zdolności działania organów gminnych i podniesienie się poziomu kwalifikacji osób, wchodzących w ich skład, wpłynęło na ożywienie zagadnienia rozjemstwa gminnego. W niektórych województwach akcja znalazła opiekę urzędów wojewódzkich i została planowo nastawiona.

W ten sposób rozjemstwo gminne w województwach południowych, którego nikła działalność przed reformą gminy przemawiała za zniesieniem go, po reformie gminnej stało się zagadnieniem, zasługującym na wnikliwą obserwację i ocenę, czy posiada wartości, przemawiające za utrzymaniem go.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwróci się do uzędów wojewódzkich województw południowych w celu zebrania dokładnej opinii.

Ze względu zaś na to, że rozjemstwo gminne znane było również na terenie obowiązywania pruskiej ordynacji dla rozjemców z r. 1879 oraz z uwagi na charakter zagadnienia — sprawą będą zainteresowane wszystkie urzędy wojewódzkie pod kątem rozważenia potrzeby uporządkowania i ewentualnego wprowadzenia rozjemstwa gminnego we wszystkich gminach.

Ułaskawienie sołtysa, ukaranego na podstawie art. 24 ust. samorz. W związku z wątpliwościami podniesionymi przez jednego z wojewodów Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pismem z 10 XII 1936, Nr S. S. 41/556-1 oświadczyło co następuje:

1) Zdaniem Ministerstwa ukaranie sołtysa na podstawie art. 24 ustęp 15 (litera c) ustawy z 23 marca 1933 (Dz. U. poz. 294) może być przedmiotem postępowania opartego na okólniku Nr 102 z 3 VIII 1932 (Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr 13, poz. 158) i Nr 43 z dn 28 IV 1933 (Dz. Urz. Min. Spr. Wewn. Nr 6, poz. 95) w sprawie ułaskawiania funkcjonariuszów komunalnych skazanych dyscyplinarnie. Sołtys jest bowiem funkcjonariuszem samorządowym jako organ pomocniczy zarządu gminnego, podległy w tym zakresie służbowo wójtowi (art. 20 ustęp 18) ustawy z 23 III 1933), a grzywna nałożona na podstawie art. 24 ustęp 15) litera c) ustawy samorz. jest objawem państwowego prawa karania, analogicznym do kar dyscyplinarnych w ścisłym tego słowa znaczeniu. A zatem za możnością stosowania procedury w sprawie ułaskawiania przemawiają te same względy na jakie powołuje się ustęp pierwszy cyt. okólnika Nr 43 z 28 IV 1933.

2) Natomiast, zdaniem Ministerstwa, stosowanie procedury dotyczącej ułaskawiania funkcjonariuszów samorządowych nie byłoby w tym wypadku *celowe*. Wspomniany okólnik stoi na stanowisku, że stosowanie prawa łaski jest rzeczą celową jedynie w wypadkach wydalenia ze służby, lub przeniesienia w stały stan spoczynku ze zmniejszonym uposażeniem emerytalnym wzgl. odprawą. Natomiast w wypadku ukarania grzywną, władza, która wydała decyzję może ją uchylić lub zmienić na podstawie art. 99 lub 100 rozp. o postępowaniu administracyjnym z 22 III 1928 r. (Dz. U. poz. 341).

M. st. Warszawa — nadanie bezimiennemu skwerowi nazwy „Skwer Grotowskiego". Na podstawie art. 65 ust. (1) ustawy z dn. 23.III.1933 r. o częśc. zmian. ustr. samorządu teryt. (Dz. U. R. P. poz. 294) Min. Spr. Wewnętrznych decyzją z dn. 20 XI 1936 r. Nr S. S. 50/36-3 zatwierdziło powziętą po zasięgnięciu opinii Tymczasowej Rady Miejskiej m. st. Warszawy uchwałę tymcz. Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy z 30 X 1936 r. w sprawie nadania bezimiennemu dotychczas skwerowi, położonemu między ulicami Koszykową, Al. Jerozolimską, Starynkiewicza i Lindley'a — nazwy „Skwer Grotowskiego" dla uczczenia twórcy kanalizacji warszawskiej.

Konferencja samorządowa w Związku Zawodowym Pracowników Samorządu Terytorialnego, która się odbyła w dniach 5 i 6 grudnia b. r. zgromadziła kilkadziesiąt działaczy i pracowników samorządowych, a wśród nich sekretarzy wydziałów powiatowych, inspektorów samorządu gminnego, sekretarzy gminnych, wójtów i innych. Poza tym w konferencji wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Urzędu Wojewódzkiego Warszawskiego i Instytutu Nauk Komunalnych.

Na konferencji omawiane były następujące zagadnienia: 1) *dochody gmin wiejskich*, a w szczególności stosunek dochodów do potrzeb i drogi poprawy finansów gminnych;

2) *samorząd gromadzki*, na tle projektu rozporządzenia o gromadach w zestawieniu z potrzebami terenowymi, wynikającymi ze stanu rozwoju samorządu gromadzkiego w różnych częściach kraju;

3) *organizacja biur wydziałów powiatowych*, przy czym omawiany był projekt statutu biura wydziału powiatowego opracowany w województwie kieleckim na tle dotychczasowych doświadczeń;

4) szczególnie dużo czasu poświęcono zagadnieniom *inspektora samorządu gmin-*

nego, a w szczególności instrukcji dla inspektorów oraz metod zawodowego dokształcania na specjalnych kursach; ponadto rozważana była rola inspektora samorządu gminnego, jako koordynatora pracy społecznej i gospodarczej w powiecie;

5) zagadnienie odciążenia gmin zostało podjęte pod kątem potrzeby nowelizacji przepisów hamujących rozwój pracy w samorządzie, zarówno w dziedzinie zakresu, jak i sposobu wykonywania przez gminę obowiązków;

6) z zakresu pracy społecznej rozważana była kwestia współdziałania samorządu gromadzkiego i gminnego z organizacjami społecznymi oraz uspołecznienia charakteru działania samorządu, a w szczególności ożywienia działalności organów kolegialnych i podniesienia ich znaczenia w życiu samorządowym;

7) zagadnienie polityki personalnej w samorządzie weszło do programu konferencji nie w płaszczyźnie tylko interesów zawodowych, ale jako zagadnienie racjonalnego gospodarzenia pracownikiem samorządowym i sprawa wymiany pracowników administracji rządowej i samorządowej.

Należy zaznaczyć, że wygłaszane referaty w zasadzie stawiały zagadnienie i zagajały dyskusję, która była żywo podejmowana i stanowiła rozwinięcie i omówienie zagadnienia przy wykorzystaniu dużych doświadczeń fachowych uczestników konferencji.

Wyniki konferencji zebrane w tezach mają się stać materiałem gruntowniejszych prac, które mają być podjęte przez specjalnie do poszczególnych zagadnień powołane komisje, czy sekcje.

POLICJA.

Otwarcie zwykłego kursu szeregowych P. P. w Mostach Wielkich. Komendant główny P. P. rozkazem nr 712 pkt. II zarządził otwarcie z dniem 26 listopada r. b. pięciomiesięcznego kursu zwykłego szeregowych w Szkole szeregowych w Mostach Wielkich. Na kurs powołano 250 kandydatów kontraktowych z poszczególnych kompanii rezerwy policyjnej.

Otwarcie kursu specjalnego szeregowych z oddziałów konnych P. P. Dnia 14.XI naczelnik Wydziału I K. Gł. pinsp. Stadler dokonał w Szkole oficerów w Warszawie otwarcia trzymiesięcznego kursu specjalnego szeregowych z oddziałów konnych P. P. Na kurs powołano 16 szeregowych — przyszłych instruktorów w oddziałach konnych. Nadzór nad kursem zlecono komendantowi szkoły pinsp. Łukaszewskiemu, kierownictwo kursu objął nkom. Tarwid.

Powoływanie na komisje lekarskie. Komendant główny P. P. rozkazem nr 712 pkt. III zastrzegł sobie do wyłącznej decyzji sprawę powoływań na komisje lekarskie oficerów, szeregowych, urzędników i niższych funkcjonariuszów do czynności pomocniczych, kwalifikujących się do przeniesienia w stan spoczynku. Na przyszłość każdorazowo należy przedkładać komendantowi głównemu do zatwierdzenia szczegółowo umotywowane wnioski wraz z kompletnymi aktami osobistymi zainteresowanych. Po zatwierdzeniu wniosku należy postępować według zarządzeń podanych w pkcie VI RKG. nr 468 i pkcie III RKG. nr 669.

W związku z powyższym uchylono zarządzenie K. Gł. z dn. 16.6.1936 nr 24409.

Kontrola bloczków mandatów karnych i wpływów z kar mandatowych. W sprawach dyscyplinarnych, przedłożonych ostatnio do decyzji, komendant główny P. P. stwierdził charakterystyczne przewinienie na tle postępowania mandatowego, którego przyczyną było nieinteresowanie się od kilku lat bloczkami mandatów karnych, jak i wpływami z kar mandatowych.

Przypominając RKG. nr 565 p. IV, komendant główny P. P. rozkazem nr 712 pkt. IX polecił ściśle do niego się stosować i zarazem nakazał:

1) niezwłocznie zarządzić dokładne skontrolowanie wszystkich bloczków mandatów karnych, wydanych oficerom i szeregowym P. P., oraz wpływy i wyliczenie się z kar mandatowych.

2) stale i przy każdej okazji kontrolować bloczki mandatów karnych, wpływy z kar mandatowych i rozliczanie się.

Komendant główny zażądał nie bezdusznego i mechanicznego przeprowadzania kontroli li tylko dla zadośćuczynienia formalnościom, lecz kontroli takich, któreby zapobiegły w przyszłości podobnym przewinieniom.

Wzajemne pozdrawianie się żołnierzy K. O. P. z oficerami i szeregowymi P. P. Rozkazem nr 712 pkt. V komendant główny P. P. podał do wiadomości pkt. I rozkazu dowódcy Korpusu Ochrony Pogranicza nr 46/36 z dn. 17.X.36 r.

„Przypominam rozkazy K. O. P. nr 24/25, 91/26 pkt 9 oraz 21/30 pkt 26 o wzajemnym pozdrawianiu się żołnierzy K. O. P. z funkcjonariuszami P. P. i Straży Granicznej. Dowódcy podległych mi formacyj zwrócą pilną uwagę, by rozkazy te były ściśle przestrzegane, a wszelkie w tym względzie wykroczenia tępione".

W związku z powyższym komendant główny P. P. przypomniał wydane w tej mierze RKG. nr nr 283, 340, 479 i polecił jak najściślejsze przestrzeganie obowiązku wzajemnego pozdrawiania się.

Wydawanie zezwoleń na kształcenie i dokształcanie się oficerów i szeregowych w publicznych i prywatnych zakładach naukowych. W ostatnich latach oficerowie i szeregowi występują coraz częściej z prośbami do swoich przełożonych o zezwolenie na prawo kształcenia (dokształcania) się tak w średnich jak i w wyższych zakładach naukowych. Zjawisko to uważać należy za godną poparcia dążność do podniesienia ogólnego poziomu intelektualnego w Korpusie Policji Państwowej.

Zasadnicze uregulowanie tego ważnego problemu zostało dokonane rozkazem komendanta głównego P. P. nr 712 pkt VI.

Koszty konwojowania osób i rzeczy zarządzonego przez władze sądowe. Na podstawie §§ 1 i 4 rozp. ministra sprawiedliwości z dn.

25 czerwca 1929 r. (Dz. U. R. P. nr 47, poz. 390) za czynności związane z konwojowaniem osób i rzeczy na polecenie władz sądowych przysługuje Policji Państwowej prawo otrzymywania od tychże władz należności w formie diet i zwrotu rzeczywistych kosztów podróży, ustanowionych rozp. Rady Ministrów z dn. 28 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. nr 35, poz. 320), zmienionym rozp. z dn. 2 lipca 1936 r. (Dz. U. R. P. nr 54, poz. 393).

W związku z powyższym komendant główny P. P. rozkazem nr 712 pkt VII podał w streszczeniu obowiązujące pisma i okólniki Ministerstwa Sprawiedliwości dla dokładnego wyjaśnienia i stosowania w praktyce przez organa Policji Państwowej, uchylając obowiązujące dotychczas w tej mierze rozkazy.

Noszenie przez oficerów płaszczy typu dla szeregowych. Rozkazem nr 712 pkt X komendant główny P. P. zezwolił oficerom na noszenie płaszczy typu przewidzianego dla szeregowych (barwa i jakość sukna, krój i wykonanie) z oznakami stopni służbowych na naramiennikach. Płaszcze tego typu mogą nosić oficerowie w czasie przebywania z oddziałami policyjnymi na delegacjach, podczas inspekcyj, przeprowadzania dochodzeń, obław, ćwiczeń i t. p.

Z województwa kieleckiego.

Sprawozdanie z działalności wojewódzkich organów kolegialnych w Kielcach za r. 1935. *Rada Wojewódzka.* W r. 1935 odbyło się posiedzenie 21. XII. Z ważniejszych spraw należy wymienić: 1) wybór 3 członków Wydz. Wojewódzkiego, 2) wybór przedstawicieli do Państwowej Rady Komunikacyjnej, Wojewódzkiej Rady Wodnej, Państwowej Rady Samorządowej, Rady Powsz. Zakładu Ubezpieczeń Wzajem., Rady Kieleckiego Wojew. Zw. Straży Pożarnych, Wojskowej Komisji Rozpoznawczej i Zw. Rewizyjnego Samorządu Teryt., 3) omówienie wyników działalności: a) Izby Rolniczej Kieleckiej, b) Wojew. Biura Funduszu Pracy, 4) sprawy oddłużenia spółdzielni rolniczo-handlowych, 5) zniesienia opłat na mostach państwowych, 6) niepodzielności małych gospodarstw rolnych i ewent. pomocy finansowej dla członków rodzin posiadaczy tych gospodarstw na umożliwienie im przesiedlenia się na teren województw wschodnich i założenie tam gospodarstw rolnych.

Wydział Wojewódzki. W r. 1935 Wydział Wojewódzki odbył 14 posiedzeń. Na posiedzeniach tych Wydział Wojewódzki załatwił: a) z głosem stanowczym 1670 spraw, b) z głosem opiniodawczym 57 spraw. Podział tych spraw na kategorie wymienione w art. 55 rozp. Prez. Rzp. z 19. I. 1928 (Dz. U. poz. 86):

Sprawy z art. 55, pkt 1:	392
„ „ „ „ 2:	1056
„ „ „ „ 3:	116
„ „ „ „ 6:	55
Ponadto sprawy z art. 47, ust. 2:	1
„ „ 54, (wyrażenie opinii):	29
„ „ 61, ust. (2):	5
„ „ 63, ust (3):	72

Rozporządzenie porządkowe wojewody z art. 109 w sprawie sprzedaży czasopism. Wydatki budżetowe Wydziału wynoszą 42.020 zł. Budżet ten został ostatnio obciążony także kosztami Wojewódzkiej Komisji Oszczędnościowo-Oddłużeniowej.

Z województwa lwowskiego.

Z wojewódzkich organów kolegialnych. Dnia 26 XI pod przewodnictwem p. wojewody odbyło się drugie z kolei posiedzenie lwowskiej *Rady Wojewódzkiej*, w którym, obok członków Rady, wzięli udział w charakterze gości, p.p. senatorowie i posłowie z województwa lwowskiego, kierownicy urzędów niezespolonych drugiej instancji, oraz naczelnicy wydziałów Urzędu Wojewódzkiego.

Ożywioną dyskusję wywołało sprawozdanie wojewody za rok 1935/6 o ogólnym stanie województwa, działalności administracji państwowej na obszarze województwa, oraz ważniejszych zamierzeniach na przyszłość. Szczególniejszą uwagę zwrócili członkowie Rady w toku dyskusji na zagadnienie bezpieczeństwa publicznego, samorządu terytorialnego i komunikacji.

W dyskusji nad wnioskami zgłoszonymi przez członków Rady, na pierwszy plan wysunęły się zagadnienia dotyczące wykonywania reformy rolnej, podniesienia rolnictwa i kontroli nad gospodarką i majątkiem gromad. Żywo były też omawiane, zawsze aktualne, sprawy szkolnictwa, zwłaszcza zaś sprawa zwolnienia gmin od obowiązku wypłacania dodatku mieszkaniowego dla nauczycieli szkół powszechnych.

W dniu 27 b. m. odbyło się posiedzenie *Wydziału Wojewódzkiego*, na którym między innymi, zatwierdzono budżet gminy m. Lwowa na rok 1936/37. Budżet ten zrekonstruowany w myśl udzielonych poprzednio przez Urząd Wojewódzki wskazówek, zrównoważony po stronie dochodów i wydatków zamyka się w kwocie 17,215.880 zł wydatków zwyczajnych oraz 7,512.985 zł wydatków nadzwyczajnych.

Z województwa tarnopolskiego.

Sprawozdanie z działalności wojewódzkich organów kolegialnych w Tarnopolu za r. 1935. W okresie od 1. I. 1935 do 31. XII. 1935 Wydział Wojew. w Tarnopolu odbył 11 posiedzeń. Na posiedzeniach tych załatwiono ogółem 649 spraw: z czego 596 spraw z głosem stanowczym, a 53 z głosem doradczym. Podział załatwionych spraw według kategorii wymienionych w art. 55 rozporz. Prez. R. P. z 19. I. 1928 o organ. i zakr. działania władz admin. ogóln. (Dz. U. poz. 86) przedstawia się następująco:

Sprawy z art. 55, p. 1:	169
„ „ „ „ 2:	274
„ „ „ „ 4:	31
„ „ „ „ 5:	4
„ „ „ „ 6:	18

Wydatki budżetowe Wydziału wynosiły: 17.439 zł.

Wydział Wojewódzki, występujący w zastępstwie Rady Wojew. w myśl art. 115 rozp. z dn. 19.I.1928 odbył posiedzenie w dniu 20.V 1935, na którym wojewoda złożył sprawozdanie za okres 1933/34, przewidziane w art. 55 wspomnianego rozp. Wojewódzka Rada Wodna i Komisja Opieki Społecznej nie były czynne w okresie sprawozdawczym.

BIBLIOGRAFIA.

KSIĄŻKI.

Bloch Aleksander: **Prawo lekarskie.** Komentarz. Kraków 1936

Fenichel Zygmunt dr: **Ustawa o ochronie lokatorów.** Komentarz Kraków 1937.

Garwicz Norbert mgr. Propst Rudolf inż.: **Polskie prawo budowlane.** Ustawy, rozporządzenia, przepisy związkowe — orzecznictwo Kraków 1936

Garwicz Norbert mgr.: **Prawo wekslowe i czekowe.** Przepisy związkowe. Kraków 1936

Gawroński Rawita Jerzy dr: **Wierzytelności cudzoziemców w Niemczech.** Warszawa 1937.

Grodyński Tadeusz: **Budżety Francji i Niemiec w dobie kryzysu.** Kraków 1935.

Halban Leon: **Religia w Trzeciej Rzeszy.** Lwów 1936.

Klarner Tadeusz inż.: **Elektrownia Warszawska.** Zarys historyczny sporu gminy m. st. Warszawy z Towarzystwem Elektryczności w Warszawie Warszawa 1936.

Korzonek Jan, sędzia Sądu Apel., Rosenblüth Ignacy, sędzia Sądu Okr: **Kodeks zobowiązań.** Komentarz. Wydanie drugie Tom I Kraków 1936.

Majewski Kazimierz: **Techniczne i społeczne przemiany w gospodarce mlecznej w Zachodniej Europie i w Polsce.** Kraków 1936.

Michalski Stanisław Fr. dr: **Wyścig pracy.** Warszawa 1936.

Okęcki Stanisław: **Ochrona czci osobistej w Polsce.** Warszawa 1936.

Peretiatkowicz Antoni dr: **Polska deklaracja Konstytucyjna w 1935 r.** Analiza prawno - filozoficzna. Poznań 1936.

Piątkowski Kazimierz: **Rozwój stosunków wyznaniowych i narodowościowych Małopolski Wschodniej.** Materiały dla celów pracy społecznej Lwów 1936

Podwiński Stanisław, nacz. wydz., Typiak Piotr, wojew. inspektor: **Przewodnik-Kalendarz dla sołtysów i radnych gromadzkich na rok 1937.** Warszawa 1937.

Pszczółkowski Stanisław dr: **Zarys ekonomii.** Warszawa 1936.

Richter M. dr. i Zarwincer P. dr z współudziałem *mgra Wł. Korczemnego:* **Kodeks ulg rolniczych.** Komentarz. Kraków 1936.

Rosenblüth Ignacy dr: **Prawo wekslowe i czekowe.** Komentarz. Kraków 1936

Sasorski Stanisław: **Międzypaństwowe związki w zakresie ubezpieczeń społecznych.** Warszawa 1936.

Schnitzel Aleksander, inspektor starostw i zw. komunal. wojew. śląskiego. **Prawo karno-administracyjne materialne** z komentarzem i orzecznictwem Sądu Najwyższego (z wyjątkiem przepisów karno-skarbowych). Część II Zbiór ogólnopolskich przepisów materialnego prawa karno administracyjnego. Drukiem i nakładem Drukarni Urzędu Wojew Śląskiego. Cena 12 zł 50 gr Katowice 1936.

Oprócz tekstów ustaw i rozporządzeń z zakresu materialnego prawa karno-administracyjnego, obowiązujących z dniu 1.XI r b, Książka zawiera również orzeczenia Sądu Najwyższego i Naj. Trybunału Administracyjnego, okólniki, wyjaśnienia władz centralnych oraz rozporządzenia mające związek z sankcją karną. W ostatnim dziale zebrane są ustawy i rozporządzenia (ustawy karne dodatkowe), których przekroczenie ulega ukaraniu przez sądy powszechne.

Zebrany materiał ustawodawczy w brzmieniu ostatnio obowiązującym daje całokształt zagadnienia ogólno-polskiego prawa karno-administracyjnego materialnego i może oddać znaczne usługi władzom adm. ogólnej, sądom powszechnym, policji oraz urzędom gminnym i zarządom miast.

Siedlecki Jacek: **Kodeks handlowy.** Zarys popularny. Przedmowa *prof. M. Allerhanda* Warszawa 1936

Thaler Arnold dr: **Kodeks rybacki.** Kraków 1936.

Thaler Arnold dr: **Ustawa o opłatach stemplowych** z orzecznictwem oraz skorowidz alfabetyczny. Kraków 1936.

Wittek Karol dr: **Zbiór informacyj o warunkach uzyskiwania decyzyj (pozwoleń, zaświadczeń i t. d.) w sprawach administracyjnych typowych.** Kraków 1936.

Zajkowski Józef: **Prawo ubogich a urzędy rozjemcze.** Warszawa 1936.

Zieleniewski Leon, radca: **Prawo urzędnicze.** Ustawa o państwowej służbie cywilnej. Postępowanie dyscyplinarne. Przepisy uposażeniowe Kraków 1937.

Kodeks ulg rolniczych. Teksty ustaw i rozporządzeń. Kraków 1936.

Książka przodownika pracy społecznej na wsi. Nakładem Delegatury T-wa Rozwoju Ziem Wschodnich w Tarnopolu. Tarnopol 1936.

Nasze sprawy kolonialne. Cykl referatów, wygłoszonych na kursie kolonialnym. Nakładem Okręgu Stołecznego Ligi Morskiej i Kolonialnej. Warszawa 1936.

Słownik geograficzny Państwa Polskiego i ziem historycznie z Polską związanych. Pod redakcją *dr Stanisława Arnolda,* prof. Tom I. zesz. 1. Warszawa 1936.

W sprawie projektu samorządowej ustawy emerytalnej. Wydał Związek Emerytów Miejskich. Warszawa 1936.

CZASOPISMA.

Architektura—Budownictwo. Warszawa, miesięcznik Nr 6. *Piotr Biegański:* Rzym w przededniu otwarcia perspektywy na kopułę św Piotra.

Biuletyn Polsko Ukraiński. Warszawa, tygodnik Nr 47. *Włodzimierz Bączkowski:* Sprawa ukraińska w świetle obrony państwa. *Włodzimierz Kosonócki:* Ludność Wołynia. Nr 48. O Polsce i „małych narodach".

Biuletyn Urzędniczy. Warszawa, miesięcznik Nr 9—10. *Eta:* Prawnicy w administracji. *Ica:* Administracja a polityka. *Gomma:* Wydawanie zarządzeń i orzeczeń. *Prof. dr Tomasz Lulek:* Stylizacja a interpretacja przepisów prawnych (c. d.) VI. Międzynarodowy Kongres Nauk Administracyjnych. Konferencja w sprawie metody nauczania prawa administracyjnego. Nowe projekty emerytalne. *K. Oksza-Orzechowski:* Organizacja urzędników państwowych w Bułgarii.

Czasopismo Sędziowskie. Lwów, miesięcznik Nr 6. *Dr Alfred Laniewski:* III-ci Zjazd Prawników Polskich. *Tadeusz Sokołowski:* Z dziedziny przestępstw urzędniczych.

Dziennik Zarządu Miejskiego w Łodzi. Miesięcznik Nr 11. *Inż. Wacław Leyberg arch.:* Nowe urządzenia i budynki użyteczności publicznej miast czechosłowackich (c. d.). Budowa wodociągów i kanalizacji m. Łodzi. Zielone zagadnienie Łodzi.

Front Zachodni. Warszawa, miesięcznik Nr 9. Jak żyją i pracują Polacy na Śląsku Opolskim. Miesięczny rejestr faktów z życia Niemców w Polsce i Polaków w Niemczech.

Gazeta Sądowa Warszawska. Warszawa, dwutygodnik Nr 48. Sprawozdanie z dyskusji w Sekcji Prawa Administracyjnego, złożone przez sprawozdawców na posiedzeniu plenarnym III Zjazdu Prawników Polskich w Katowicach.

Na Posterunku. Warszawa, tygodnik Nr 48. *Cz. Rokicki:* Polsce bardziej niż innym narodom należą się kolonie. *W. Majewski, sędzia S. O.:* Stosowanie środków przymusowych a nadużycie władzy.

Palestra. Warszawa, miesięcznik Nr 11. *J. Gr. Perietzeanu;* prezes Związku adw. rumuńskich: O zasadach moralności zawodowej.

Polska Gospodarcza. Warszawa, tygodnik Nr 46. *A. W.:* Zagadnienie surowców światowych. *Dr Roman Battaglia:* Położenie gospodarki francuskiej. Nr 47. *M. Szyszkowski:* Sprawa cen a zadania handlu.

Pracownik Samorządowy. Warszawa, dwutygodnik Nr. 21. *K-ski:* Co należy uczynić, ażeby usprawnić admi-

nistrację gminną. Gmina zbiorowa w Małopolsce. *Roman Tatarski*: W zespoleniu wysiłków. *Jerzy Wendel*: Niebezpieczeństwo poprawy gospodarczej. *Stefan Heinrich*: Wrażenia z wystawy Propagandy Niemieckiej w Essen

Prasa. Warszawa, miesięcznik Nr 11. *Stanisław Kauzik*: Instytut Wiedzy Prasowej przy Uniwersytecie Berlińskim. *Franciszek Głowiński*: Zaniedbana droga do zysków Skarbu Państwa

Przegląd Budowlany. Warszawa, miesięcznik Nr 11. Korzystny przewrót w poglądach na cel i sposób realizacji inwestycyj publicznych. *Stefan Bryła*: Konstrukcje stalowe na II międzynarodowym kongresie mostów i konstrukcyj inżynierskich w Berlinie 1936 r.

Przegląd Samorządowy. Kraków, miesięcznik Nr 9. *Doc. U. J. dr. Szczęsny Wachholz*: Szkoły administracyjno-gospodarcze stopnia licealnego. *Mgr Józef Przetocki*: Nie obniżać lotów. *Dr J. Fragner*: Projekt zwiększenia dochodów gminnych. Nr 10. *Dr Stanisław Leszczycki*: Zagadnienia turystyczne i letniskowe. *Stanisław Iłowiecki*: Małe letniska na przykładzie powiatu limanowskiego. *Dr Tadeusz Alski*: System ulg podatkowych dla punktualnych płatników. Nr 11. *Michał Kurowski*: Rola wójta jako organu wykonawczego administracji samorządu gminnego. *Mgr Józef Przetocki*: Impas finansowy małych miast. *Jerzy Białkowski*: Jak zorganizować pracę przy budowie i utrzymaniu dróg gminnych. *Karol Kassube*: Na marginesie zmian w rozporządzeniu o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli.

Przegląd Współczesny. Kraków, miesięcznik Nr 11. *Tadeusz Przeorski*: Czy istotnie zmierzch demokracji? *Adam Stawarski*: Komunizm i rasizm jako nowe poglądy na świat. *Kazimierz Nitsch*: Reforma ortografii.

Rolnictwo. Warszawa, miesięcznik Tom IV. zeszyt 1. *Doc. dr Wiktor Ormicki*: Mapa przeludnienia wsi w Polsce emigracyjnej. *Inż. Karol Szerląg*: Działalność samorządu rolniczego w świetle cyfr budżetowych.

Samorząd. Warszawa, tygodnik Nr 47. *A. Pawlikowski*: Po trzech latach. *Jerzy Bonkowicz-Sittauer*: Czynniki postępu wsi wołyńskiej. *St. Gliszczyński*: Jeszcze w sprawie inspekcji powiatowej. Nr 48. *Józef Bar*: Osobliwe ramy organizacyjno-formalne gospodarki samorządów. *Kazimierz Kuhn*: Z zagadnień personalnych. *F. M.*: Przyczyny słabego rozwoju działalności gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych. *Jan Sokołowski*: Jednanie przez wójta stron powaśnionych.

Samorząd Miejski. Warszawa, dwutygodnik Nr 22. *St. Stęplewski*: Budżety miast i ich wykonanie. *Adam Charszewski*: Wydatki państwa i samorządu na oświatę. *Inż. St. Sokołowski*: Nowy sposób uboju zwierząt gospodarskich a przydatność rzeźń w Polsce. *Inż. Alfred L. Konopka*: Jeszcze o rurach.

Sprawy Morskie i Kolonialne. Warszawa, kwartalnik Nr 3. *Michał Pankiewicz*: Pionier nowej Polski. *Leonard Barnes*: Przyszłość kolonij. *K. J.*: Ku rozwiązaniu problemu kolonialnego. *Leon Jeziorański*: Możliwości poprawy gospodarczej w Polsce na odcinku handlu zagranicznego. *Roman Piotrowicz*: Dziejowe znaczenie morza. *Wanda Karczewska*: Echa manifestacyj gdańskich.

Przegląd Geograficzny. Kraków, miesięcznik Nr 5—7 *Wiktor Ormicki*: Rzeczywisty przyrost ludności wiejskiej w Polsce 1921 — 1931. Nr. 8—10. *Wiktor Ormicki*: Motywy polskich dążeń kolonialnych.

Współczesna Myśl Prawnicza. Warszawa, miesięcznik Nr. 11. Zagadnienie reformy studium prawa. *Jan Zwierzyński*: Wywiad z p. prof. dr Antonim Peretiatkowiczem, rektorem Uniwersytetu Poznańskiego. *J. Poznański*: Wywiad z p. profesorem dr Fryderykiem Zollem, b. rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Karol Kwieciński*: Stanowisko zawodu prawniczego w życiu społecznym.

Wychodźca. Warszawa, dwutygodnik Nr 20. *Władysław Oszelda*: Potrzeby kolonialne i kolonizacyjne na tle przeludnienia Polski. *Hubert Sukiennicki*: Międzynarodowe mandaty kolonialne (c d) Nr. 21. *H. Sukiennicki*: Problem kolonizacyjny w Genewie. *Hubert Sukiennicki*: Międzynarodowe mandaty kolonialne.

Ziemia. Warszawa, dwumiesięcznik Nr 10—11. *Roman Reinfuss*: Próba wytyczenia granic Łemkowszczyzny na podstawie zasięgu łemkowskiego stroju.

L'architecture d'aujord' hui. Boulogne, miesięcznik Nr 10. *W. M. Dudok*: Urbanisme et Architecture de notre temps. *Michel Roux-Spitz arch*: Bureau central des chèques postaux de Paris et Bureau Central des P. T. T. du XV-me arrondissement. *Arch. Angiolo Mazzoni*: Colonie de vacances à Tirrenia.

Questions minoritaires. Warszawa, kwartalnik Nr. 1—2. *St. Ostojczyk*: Les principes de la politique lithuanienne a l'égard de la minorité polonaise en Lithuanie. *N. Reif*: L'évolution du mouvement d'émigration parmi les juifs en Pologne.

Revue politique et parlementaire. Paris, miesięcznik Nr 504. *Georges Bonnet, deputé*: Politique et finances. *Y. M. Goblet*: Travaux britanniques de défense et de reconstruction. *Colonel Emile Mayer*: En Palestine. XXX. Les incidents de Clermont-Ferrand. *XXX*: L'Etat et les conflits collectifs du travail. *John Paul Govare*: La garantie des risques de guerre en temps de paix. *Robert Lafitte-Laplace*: Contribution à la réforme électorale. *Jules Garsou*: La situation politique en Belgique. *Marc Lombard*: Chronique de politique extérieure. *Pierre de Pressac*: Chronique politique.

Deutsche Bauzeitung. Berlin, tygodnik Nr. 49. *Dr Alfred Striemer*: Die Kommende grosse Bedeutung der kleinen Stadt.

Der Gemeindetag. Berlin, dwutygodnik Nr 21. *Reichsminister des Innern dr Frick*: Probleme des neuen Verwaltunsrechts. *Dr Müller-Haccius*: Dezentralisation der öffentlichen Verwaltung durch die Gebietskörperschaften Gemeinden und Gemeindeverbände). *Prof. dr Jung*. Der Bürgemeister und die Jugend Nr 22. *Dr Fritz Nordsieck*: Die Neuordnung des gemeindlichen Aktenwesens. Die Polizeiliche Unterbringung obdachloser Personen in Preussen.

Gesundheits Ingenieur. München, tygodnik Nr 47. *Dr ing. R. Thier*: Über Leistung und Kosten bei der Strassenreinigung.

Reichsverwaltungsblatt. Berlin, tygodnik Nr 45. *Dr Wilhelm Hofacker*. Ein deutsches Wasserrecht. Nr 46. *Prof. dr Koellreuter*: Der Entwurf der russischen Sewjetverfassung vom 12 Juni 1936. *Dr Dipper*: Der Verkauf von Waren aus Automaten.

Sparkasse. Berlin, miesięcznik Nr 22 *Dr Carl Krämer*: Kredit-Volkswirtschaft-Staat. Nr 23. *Dr Otto Geyer*: Die Zahlungsbilanz der U. S. A.

Zeitschrift für osteuropäisches Recht. Berlin, miesięcznik Nr 5. *Adam von Piasecki*: Die Oberhoheit über die bewaffnete Macht in Polen.

REDAKTOR: FRANCISZEK KAUFMAN.

WARUNKI PRENUMERATY:

miesięcznie z przesyłką zł. 3.—
kwartalnie „ „ zł. 9.—
Dla urzędników państwowych i samorządowych:
miesięcznie z przesyłką zł. 2.50.
kwartalnie „ „ zł. 7.50.

CENA OGŁOSZEŃ:

strona	1/1	1/2	1/4	1/8	1/16
zł.	300	160	85	45	25

Za terminowy druk ogłoszeń Administracja nie odpowiada
Konto czekowe P. K. O. 30192.
Konto pocztowe Kartoteka № 6 (do sumy 50 zł.)

REDAKCJA I ADMINISTR.: WARSZAWA—TRĘBACKA 11. TEL. REDAKCJI 606-17; TEL. ADMINISTRACJI 606-14.
REDAKTOR NACZ. PRZYJMUJE OD GODZ. 10—12. REDAKCJA RĘKOPISÓW NIE ZWRACA.
DRUK. „GAZ. ADM. I P. P.", WARSZAWA, TRĘBACKA 11.